

ПАВАЖАНЫЯ СВАЙЧЫННІКІ!

Ад усёй душы віншую вас з Днём Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Гэта свята па праву з'яўляецца самым дарагім у жыцці нашага народа, выклікае найвышэйшы духоўны ўздзім і яднанне ўсіх, хто шануе слаўную гісторыю сваёй Радзімы і верыць у яе годную будучыню. У пасляваенныя гады, нягледзячы на вялікія людскія страты, матэрыяльныя цяжкасці і нястачу, з руін і попелу была адноўлена народная гаспадарка. За гістарычна кароткі тэрмін Беларусь здзейсніла наймагутны рывок у сваім развіцці, ажыццявіўшы мару многіх пакаленняў аб стварэнні суверэннай і незалежнай дзяржавы. У аснове нашых дасягненняў — мужны дух, працавітасць і ўпартасць беларускага народа. Галоўная задача для нас сёння — годна пранесці і перадаць сваім дзецям і ўнукам гістарычную эстафету, атрыманую ад пакаленняў пераможцаў і стваральнікаў, захаваць мір і спакой на роднай зямлі. Шчыра жадаю вам шчасця, здароўя, поспехаў і новых працоўных здзяйсненняў на карысць Айчыны!

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**
3 ліпеня 2015 года

ЭСТАФЕТА, АТРЫМАНАЯ АД ПАКАЛЕННЯЎ!

Гэты кадры зроблены ў час рэпетыцыі ўрачыстасцей у Палацы Рэспублікі да Дня Незалежнасці нашай Бацькаўшчыны.

УВАГА! / ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ. /

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Рэкордны "Купальскі пояс": паўсотні метраў

Александрыя" збірае сяброў. I — майстроў па ткацтве

Яшчэ напрыканцы красавіка ў Магілёўскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы ў рамках падрыхтоўкі да свята "Александрыя збірае сяброў" майстры па ткацтве з розных куткоў рэгіёна распачалі работу над "Купальскім поясам". На дадзены момант праца блізка да завяршэння...

Як паведаміла "К" вядучы метадыст названай установы Алена Цішкевіч, паводле задумы "Купальскі пояс" будзе ўключаць у сябе традыцыйныя матывы арнаментальнага паясоў кожнага з 21-го раёна Магілёўскай вобласці. Так што, як вынікае, пояс абяцае стаць самым доўгім не толькі на Магілёўшчыне, але і на усёй Беларусі, бо яго робяць і будуць працягваць рабіць, лічы, усім светам....

Да прыкладу, па словах Алены Цішкевіч, на дзень здачы нумара ў друк, 1 ліпеня, майстры па ткац-

Зьлічкі разавялоў, зашпэцьніць дзямі з палаточнага этнаў, стварэння раскраснага паяса і яго абнавіччэння даўжынню. А ў Александрый прадставіць лічы больш доўгі твор з арнаментальнай Магілёўшчыны.

тве ўжо стварылі пояс у 30 метраў, а на свята ў Александрыю паедзе твор даўжынёй ужо ў 50 метраў! Прычым, паўтарымся, як мяркуюць спецыялісты, гэта яшчэ не канец!

Справа ў тым, што на свята "Купалле", якое штогод ладзіцца ў вёсцы Александрыя Шклоўскага раёна Магілёўскай вобласці, кожны госьць атрымае магчыма сам паўдзельнічаць у ткацтве гэтага ўнікальнага паяса, а таксама, хто хоча паўзарацца ў гэты чуд беларускіх майстроў ды паспрабаваць свае сілы ў працы на кроснах, супрацоўнікі ўстановы культуры раёна абавязкова прыехаць на свята...

Фота Аліны САУЧАНКА

Афіцыйна

МІНІСТЭРСТВА
КУЛЬТУРЫ
РЭСПУБЛІКІ
БЕЛАРУСЬ

у мэтах выканання Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 5 снежня 2011 г. № 567 "Аб мерах па дзяржаўнай падтрымцы і стымуляванні развіцця кінематографіі", на падставе Палажэння аб Адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў на вытворчасць нацыянальных фільмаў і фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў, зацверджанага пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 24 лютага 2012 г. № 174 "Аб адкрытым рэспубліканскім конкурсе кінапраектаў на вытворчасць фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў".

1. Фільмы ў ігравай форме:

1.1. Фільм па тэме: "Пра гісторыю і сучаснае жыццё Рэспублікі Беларусь" у фармаце кінафільм 1 серыя (хронаметраж не менш за 90 хвілін).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў ігравай форме не павінна перавышаць 14 000 000 000 (чатырнаццаць мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 2 000 000 000 (два мільярды) беларускіх рублёў);

1.2. Фільм па тэме: "Пра актуальныя сацыяльныя праблемы жыцця сучаснай Беларусі" ў фармаце 8 тэлевізійных серый (хронаметраж кожнай серыі не менш за 44 хвіліны).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў ігравай форме не павінна перавышаць 20 000 000 000 (дваццаць мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 8 000 000 000 (восем мільярд) беларускіх рублёў);

1.3. Фільм па тэме: "Пра актуальныя сацыяльныя праблемы жыцця сучаснай Беларусі" ў фармаце 8 тэлевізійных серый (хронаметраж кожнай серыі не менш за 44 хвіліны).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў ігравай форме не павінна перавышаць 22 000 000 000 (дваццаць два мільярды) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 8 000 000 000 (восем мільярд) беларускіх рублёў);

Фінансаванне вытворчасці фільмаў у ігравай форме ажыццяўляецца са сродкаў рэспубліканскага бюджэту да 70 працэнтаў ад кошту фільма. Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільмаў у ігравай форме складае 56 000 000 000 (пяцьдзесят шэсць мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 18 000 000 000 (восемнаццаць мільярд) беларускіх рублёў).

2. Фільмы ў неігравай форме:

2.1. Фільм па тэме: "Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне" (хронаметраж 39 хвілін).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў неігравай форме не павінна перавышаць 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў);

2.2. Фільм па тэме: "Адраджэнне эканамічнага, сацыяльнага і культурнага жыцця на тэрыторыях Рэспублікі Беларусь, пацярпелых ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС" (да 30-й гадавіны аварыі на ЧАЭС) (хронаметраж 39 хвілін).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў неігравай форме не павінна перавышаць 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў);

2.3. Фільм па тэме: "Актуальныя праблемы сучаснага жыцця Рэспублікі Беларусь" (хронаметраж 39 хвілін).

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільма ў неігравай форме не павінна перавышаць 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 500 000 000 (пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў);

Фінансаванне вытворчасці фільмаў у неігравай форме ажыццяўляецца са сродкаў рэспубліканскага бюджэту да 100 працэнтаў ад кошту фільма.

Прыкладная сума сродкаў рэспубліканскага бюджэту на стварэнне фільмаў у неігравай форме складае 1 500 000 000 (адзін мільярд пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў (з улікам асваення ў 2015 г. прыкладна 1 500 000 000 (адзін мільярд пяцьсот мільярд) беларускіх рублёў).

3. Тэрміны правядзення конкурсу:

3 жніўня — 31 жніўня 2015 г.

3 жніўня — 14 жніўня 2015 г. — прадстаўленне матэрыялаў для ўдзелу ў Конкурсе кінапраектаў па адрасе: Міністэрства культуры, 220004, г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 11;

17 жніўня — 31 жніўня 2015 года — разгляд кінапраектаў конкурснай камісіяй і падвядзенне вынікаў Конкурсу.

Інфармацыя аб выніках Конкурсу на працягу дзесяці рабочых дзён пасля прыняцця камісіяй рашэння размяшчаецца на афіцыйным сайце Міністэрства культуры ў глабальнай камп'ютарнай сетцы Інтэрнэт і ў газеце "Культура".

Па больш падрабязную інфармацыю аб парадку і ўмовах Адкрытага рэспубліканскага конкурсу кінапраектаў на вытворчасць фільмаў у рамках сацыяльна-творчых заказаў можна азнаёміцца на сайце Міністэрства культуры:

www.kultura.gov.by

1 ліпеня ў Мінску адбылося першае пасяджэнне Кансультацыйнага савета па справах беларусаў замежжа пры Міністэрстве замежных спраў. У сталіцу Беларусі прыбылі 32 прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў з 18 краін свету.

Настася ПАНКРАТАВА

Нагадаем, што ў лістападзе мінулага года быў прыняты доўгачаканы закон "Аб беларусах замежжы". Дакумент стварае, каб усталяваць канструктыўнае і ўзаемакарыснае супрацоўніцтва з прадстаўнікамі беларускай дыяспары за мяжой. З яго дапамогай з'явілася магчымасць уніфікаваць прававое рэгуляванне зносін з грамадскімі арганізацыямі. Заканадаўчы акт павінен садзейнічаць захаванню нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці суайчыннікаў, незалежна ад краіны, у якой яны зараз жывуць, а таксама дапамагчы замацаваць іх сувязі з малой Радзімай.

Як паведаміў міністр замежных спраў Беларусі, старшыня Кансультацыйнага савета Уладзімір Макей, менавіта на аічыннае МЗС былі ўскладзены функцыі каардынацыі дзейнасці ўсіх органаў дзяржаўнага кіравання ў дачыненні да работы з тымі беларусамі, якія ў сілу розных абставін у свой час аказаліся за межамі радзімы. Ва ўступным слове Макей значыць, што сёння распачаць вельмі важны працэс, і ён павінен быць больш сістэмным і сталым.

— Для нашай маладой і незалежнай дзяржавы прыспеў час узаўяцця гісторыю беларускага народа, і адна з яе неад'емных частак — гэта гісторыя беларускага замежжа. У нас агульная

зямля, культура, менталітэт, традыцыі — рэчы, якія назаўжды прывязалі вас і вашых дзяцей да Радзімы. Мы робім першыя крокі, таму не застрахаваны ад памылак. Але мы шчырыя ў памкненнях: усе мы хочам, каб ты, хто жыве па-за межамі Бацькаўшчыны, не адчуваў адарванасці ад Радзімы. У нас і беларуская дыяспара ёсць шмат агульных інтарсаў і чаканняў. І наша мэта — выявіць іх і рэалізаваць, — падкрэсліў Уладзімір Уладзіміравіч.

Апытанні ў варыянтах узаемаадносін і сапраўды наспела шмат. Прынамсі, старшыня ерванскай беларускай абшчыны Армені Гры-

домасці дзяцей у політнічных сем'ях старшыня Грамадскага аб'яднання "Беларускі культурны рух Малдовы" Ганна Мазур:

— Хацелася б узяць на новы ўзровень працу з моладдзю, дзецьмі этнічных беларусаў. Мы хочам прапанаваць ладыц на тэрыторыі Беларускай культуры дзіцячы лагер, каб дзеці ўлетку з'язджаліся з розных куткоў свету, мелі магчымасць выпраўляцца ў вандруі па гістарычных мясцінах, займацца моўнай практыкай.

Старшыня абласнога грамадскага аб'яднання "Культурны цэнтр "Беларусь" з казахстанскага Паўладара Любоў Богнат задаволена ўзаемадзяеннем

Аб'яднаныя
Беларуссю

Наперадзе "дарожная карта" і праграма

на Пагасян падзялілася з карэспандэнтам "К" набалелым:

— У першую чаргу, я хацела б пачуць, як мы можам дзяліцца з суайчыннікамі інфармацыяй, супрацоўнічаць з беларускімі арганізацыямі ў сферы культуры і адукацыі. У прыватнасці, як праводзіць абмены калектывамі для правядзення фестываляў, святаяў, канцэртаў, конкурсаў. Зараз нам не хапае нейкага агульнага сайта, дзе мы маглі б сачыць за тым, што ладзіцца на тэрыторыі Беларусі, і размяшчаць інфармацыю пра мерапрыемствы, якія адбываюцца ў нас.

Сутыкнулася з праблемай выхавання нацыянальнай самасв-

дзюх краін у прадпрыемстваў і культурнай сферы. Ёй хацелася б, каб Кансультацыйны савет змог прыйсці да сістэмнасці ва ўсіх кірунках стасункаў. На яе погляд, галоўнай мэтай мерапрыемства на сёння з'яўляецца фарміраванне мірнай прастанцыі.

— І яшчэ важнае для мяне пытанне: калі мы іміджава працуем на Беларусь у сваёй дзяржаве, то чакаме, каб рэспубліка была зацікаўлена іміджава спрацоўваць і на нас, — дадала Любоў Іванавна.

Пра складанасць і неабходнасць узятых на пасяджэнні пытанняў сведчыць і тое, што часавыя межы на выступленні, абмен мер-

Музей
гісторыі
беларускай
літаратуры:
у чаканні
рамонт
і экспазіцыі

Як нядаўна пісала "К", у хуткім часе ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры распачнецца завяршальны этап рамонт. Для таго, каб даведацца пра падрабязнасці рамонтнай "эпапей", што цягнуцца ва ўстаноў культуры з сакавіка 2013 года, карэспандэнты наведлі вядомы гістарычны будынак, што месціцца на вуліцы Багдановіча. Экскурсію па музейных залах для нас зладзіла дырэктар установы культуры Лідзія Макарэвіч.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Рамонт... без будаўнікоў

Саме галоўнае першае здзіўленне ў будынку Музея гісторыі беларускай літаратуры пакуль што нідзе не бачна "шчыраваная" будаўнікоў. Усё гэта таму, што, як палумачыла Лідзія Макарэвіч, людзі ў касках з'яўляцца тут не раней за другую палову ліпеня... А пакуль што ў музейных залах можна ўбачыць недароб-

Рэпартаж
з нагоды...
"эпапей"

леную столь, будаўнічыя прылады, разнастайныя скрыні і рулоны...

Прада, на словах суразмоўцы, працы будаўнікам на лета і да канца года — да названага часу, як спадзецца дырэктар установы культуры, рамонтная эпапея павінна завяршыцца — больш чым дастаткова. Напрыклад, ёсць з'яўляцца тут не раней за другую палову ліпеня... А пакуль што ў музейных залах можна ўбачыць недароб-

мае быць усталявана сістэма газавога пажаратрушэння для фондасховішча, сістэмы вентыляцыі і кандыцыянавання, праведзены рамонт экспазіцыйных памяшканняў і шмат чаго яшчэ...

Падчас рамонту плануець вырашыць і іншыя пытанні. Адно з іх — вельмі важнае: тое, як мае выглядаць будучая музейная экспазіцыя. Зразумела, яе неабходна аформіць згодна з найноўшымі дасягненнямі

Газета ШТОГДНІБЕВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ ДЛЯ ДАСЮЧУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

КУЛЬТУРА

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАДЦІЦАЎ. Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары адрэзаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЕВІЧ, Барыс КРЭПІАК, Яўген РАПІН, Ілья СВІРЫД, Настася ПАНКРАТАВА; аглядацкі рэдактар: Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕВІЧ, Алег КІЛІМАЎ, Аліна САУЧАНКА; мастацкі рэдактар — Наталія ОБАД; карэктар — Настася МІННО.

Сайт: www.kimpress.by; E-mail: kultura@kimpress.by; Адрас: Радавы: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэдакцыйны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавечкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА" 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя на бацьку, паштарныя адрасы (нумар паштара, дату выдання, кім і каля выдання паштарт, асобны нумар), асобныя месца працы, заапарны адрас. Аўтарскія рупішкі не рэдакцыя і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара моцна не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. "Матэрыялы на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклада 5, 945. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісані ў друку 16.06.2015 г. 18.15. Замова № 02330106 ад 30.04.2004 г. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

каваннямі і каментарыямі былі значна перасяганы, а прамовы часта падтрымліваліся громкімі апладысмантамі. Так, дыскусываліся актуальныя пытанні па развіцці супрацоўніцтва ў галіне культуры. Сярод выступоўцаў па названым напрамку — дырэктар Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіл Рыбакоў, Любоў Богнат з Казахстана, актывістка беларускай дыяспары ў Іспаніі, дырэктар Кансультацыйна-моўнага цэнтра "Лінгваландыя" Святлана Яськова.

■ **Беларусы замежжа хачелі б даведацца, як яны могуць дзяліцца з суайчыннікамі інфармацыяй, супрацоўнічаць з беларускімі арганізацыямі ў сферы культуры, як праводзіць абмены калекцыямі для фестываляў, святаў, канцэртаў, конкурсаў. Ім не хапае агульнага сайта, каб сачыць за тым, што ладзіцца на тэрыторыі Беларусі, і размяшчаць інфармацыю пра ўласныя імпрэзы.**

У перапынку Уладзімір Макей выйшаў да журналістаў, каб падсумаваць прамежкавыя вынікі мерапрыемства:

— Хачу зазначыць, што абмеркаванне было вельмі цікавым. Я пачуў і для сябе багата новых рэчаў. Наша задача заключаецца ў тым, каб аб'яднаць інтарэсы беларусаў тут і іх суайчыннікаў з замежжам. Сваю задачу як кіраўніка Савета па справах беларусаў замежжам я бачу ў тым, каб аб'яднаць інтарэсы і знайсці агульны фундамент, на якім нам неабходна пабудаваць

нашы ўзаемаадносіны ў будучым. Першыя абмеркаванні паказалі, што прадстаўнікі грамадскіх аб'яднанняў зацікаўлены ў тым, каб дапамагачь Беларусі, каб яе яшчэ больш пазнавалі, нашы землякі гатовы рабіць свой унёсак у развіццё і станавленне беларускай дзяржавы. І наша рэспубліка таксама зацікаўлена ў тым, каб працягваць аказваць падтрымку дыяспары ў дасягненні яе інтарэсаў. Зараз мы выпрацоўваем канкрэтную "дарожную карту", якая з'явіцца асновай для падрыхтоўкі праграмы "Беларусы замежжа" на 2016 — 2020 гады.

Таксама кіраўнік МЗС казаў аб значнасці патэнцыялу беларускай дыяспары па распаўсюджванні пазітыўнага іміджу Беларусі за мяжой. Ён лічыць, што народная дыпламатыя павінна адгрываць сваю ролю, але гэта працэс комплексны, і тым пытанні, якія могуць існаваць у адносінах з трэцімі краінамі, павінны вырашацца на такой аснове.

Перапынак скончыўся, і ў зале распачалася прадметная размова аб развіцці гандлёва-эканамічнага і інвестыцыйнага супрацоўніцтва. Сваім вопытам дзяліліся намеснік дырэктара Дэпартаменту знешнеэканамічных сувязей МЗС Руслан Есін, ганаровы консул Беларусі ў расійскай Цюмені, старшыня Цюменскай абласнай грамадскай арганізацыі "Саюзная інтэграцыя брацкіх народаў" Уладзімір Шугля, старшыня Елгаўскай беларускай сполкі "Злата", дэпутат Сейма Латвіі Зента Трацяк.

Пасля завяршэння пасяджэння замежныя члены Кансультацыйнага савета скіраваліся ў Парк высокіх тэхналогій, а таксама прынялі ўдзел ў святочных мерапрыемствах, прысвечаных Дню Незалежнасці нашай Радзімы.

Зваротная сувязь

Рэагаванне на публікацыю ў "К" прыйшло з Крычаўскага раёна Магілёўскай вобласці.

Публікуем поўны тэкст ліста, што быў атрыманым рэдакцыяй, за подпісам начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крычаўскага райвыканкама Марыны Максімавай у перакладзе на беларускую мову:

"Аддзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крычаўскага райвыканкама паведамляе, што артыкул "Бібліятэчны сувенір для... раённага музея", апублікаваны ў газеце "Культура" № 24 за 13 чэрвеня 2015 года, разгледжаны на Савеце аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Крычаўскага райвыканкама.

Заслухана дырэктар Бельскага сельскага дома культуры-музея Семчанка В.П. Разгледжаны пытанні актывізацыі дзейнасці ўстаноў культуры, правядзення культурна-масавых мерапрыемстваў на больш якасным, сучасным узроўні, але з выкарыстаннем нацыянальных, самабытных асаблівасцей зоны абслугоўвання. Акрэслены захады па паліяпшэнні дзейнасці ўсіх клубных устаноў раёна па захаванні і развіццю нацыянальнай самабытнай культуры, духоўным і маральным выхаванні моладзі, арганізацыі дзейнасці клубных фарміраванняў, створаных пры ўстаноўках культуры.

Дадзенае пытанне знаходзіцца на кантролі, разгляд прынятых рашэнняў запланаваны на Савеце аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі ў лістападзе 2015 года".

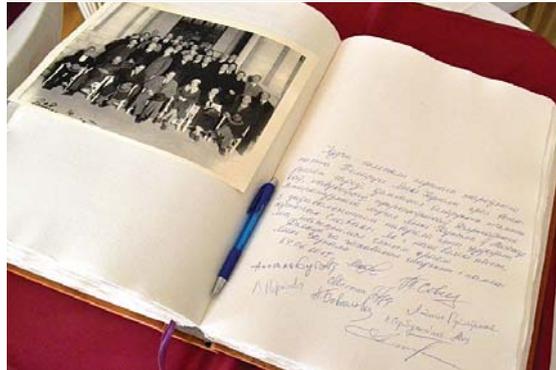
Фотасюжэт нумара

Сувенір ад Кулаўскага музея школе вёскі Мугна.

Славацкі шлях Купалы

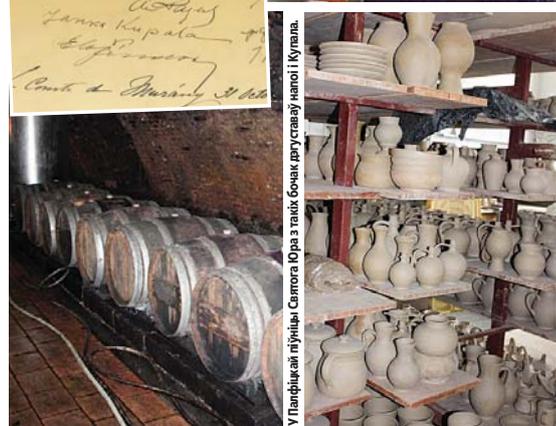
Супрацоўнікі Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, а таксама літаратары і журналісты наведалі Славакію па маршруце, якім у 1935 годзе праехала група беларускіх пісьменнікаў, а ў іх ліку быў і Янка Купала. Праз 80 гадоў услед за народным пэтам беларусы наведалі раку Араву, сталіцу Славакіі Браціславу, гарады і мястэчкі Святы Юр, Модра, Пышчаны, Турчаны, Банская Быстрыца, Марцін, Жыжар ды іншыя, а таксама Высокія Татры. Прапануем некалькі кадраў, што нагадваюць пра тую вандроўку, зладжаную намаганямі Музея Янкі Купалы пры падтрымцы яго славацкіх партнёраў.

Запіс у памятнай кніжцы гэтага ў Пышчанах, дзе стаяў Янка Купала.

Удзельнікі падарожжа фатаграфуюць подпіс Янкі Купалы.

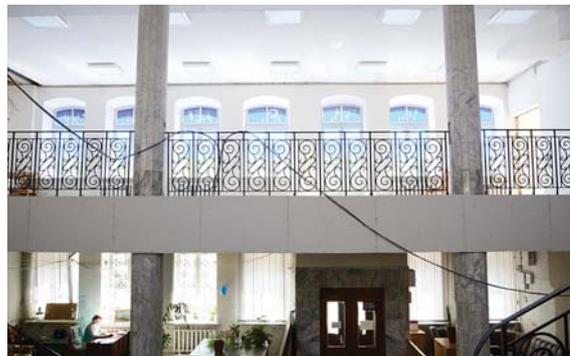
У Пышчанскім гімназіі Сямюга Юра з такіх бочак згусваю напой і Купала.

У Турчанскай галерыі на выставіцы прысвечанай славацкаму мастаку Мікулашу Валандзе і яго паспярнікам.

Так цэнтр выглядае з салы музей і фондавыя памяшканні.

Выстаўкі і планы

Як можа зразумець дасведчаны чытач, музейную экспазіцыю, якую яшчэ толькі плануецца стварыць, не ўсталяеш ва ўстанове культуры за дзень ці нават за месяц. Таму пасля завяршэння рамонтнага ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры мяркуюць распачаць шэраг праектаў, якія можна ладзіць і без наяўнай пастаяннай экспазіцыі.

Што гэта за праекты і планы? Выстаўкі — як літаратурныя, так і, магчыма, мастацкія. Таксама ва ўстанове культуры будучы адбывацца прэзентацыі новых кніг, разнастайныя мерапрыемствы для дзяцей і моладзі, фотавернісажы. Да таго ж, як адзначыла Лідзія Макарэвіч, зараз музейшчыкі наладзілі даволі шчыльную сувязь з расійскімі літаратурнымі музеямі, і ў наступным годзе ва ўстанове адбудуцца шматлікія замежныя выстаўкі з шэрагу буйных музеяў-партнёраў з суседняй краіны.

Але ж, што ні кажы, а найбольш цікава ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры будзе ўжо пасля з'яўлення тут пастаяннай экспазіцыі. Як паабяцала Лідзія Макарэвіч, усе навіны ўстановы як у гэтым годзе, так і ў наступным, карэспандэнты "К" будучы даведвацца, што называецца, з першых вуснаў... А гэты, пачуць што даволі невялікі матэрыял, натуральна, не апошні...

Трыццаць гадоў таму, калі святкавалі саракавыя ўгодкі Перамогі, у Беларускай сталіцы з'явіўся мемарыял "Мінск — горад-герой". Тады яшчэ не было шыкоўнага праспекта Пераможцаў, і згаданы мемарыял візуальна трымаў вялізны абшар ад Палаца спорту да гарадской мяжы. Цяпер абеліск і бронзавая фігура Маці-Радзімы сталі складнікам архітэктурна-просторавага комплексу Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і праз гэта набыў асаблівую сімвалічнасць і эстэтычную выразнасць. Згадаць, як ствараўся мемарыял, што стаў, фактычна, для музея "закладным каменем" на новым месцы, мы папрасілі скульптара і... ягоную мадэль, што стала адным з пратаганаў знакамітага помніка.

Монумент Маці-Радзіме пад час завяршальнага этапу работ на фасадзе новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Фота: Аўтар

Пра гісторыю манумента распавядае яго скульптар, а мадэль, з якой ляпілася фігура, упершыню дзеліцца ўспамінамі

Як стваралі Маці-Радзіму

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Скульптар
Валянцін ЗАНКОВІЧ,
скульптар, архітэктар,
лаўрэат Ленінскай прэміі,
адзін з аўтараў мемарыяла
"Хатынь" і знака
"Мінск — горад-герой":

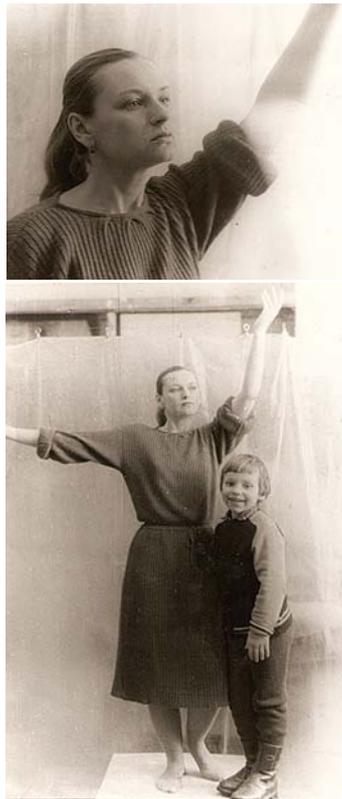
— Рашэнне пра тое, што такі памятны знак у Мінску мусяць быць, прымала не мясцовае ўлада, а Масква. Гарады-герой складалі асобную групу. У кантэксце дзяржаўнай ідэалогіі ім адводзілася роля святых для кожнага савецкага чалавека месцаў. Адпаведна, у кожным такім горадзе патрабавалася абеліск з тэкстам указа аб наданні высокага звання. Чаму менавіта абеліск, а не якая-небудзь іншая архітэктурная форма? Можна, па аналогіі з ваеннымі помнікамі-абеліскамі. Але, больш верагодна, таму, што першы знак падобнага кшталту быў усталяваны ў Маскве і меў форму абеліска. А паводле тагачаснай звычкі ўсё, што выходзіла са сталіцы, прымаўся ідэалагічнымі органамі як канон.

Аб'ект агульнагарадскога значэння даручылі "Мінскпраекту". Кіраваў творчай групай архітэктар Віктар Крамарэнка. І вось у працэсе праектавання высветлілася, што высілкамі адных архітэктараў і інжынераў такую працу якасна не зробіш: патрэбен скульптар. Адзін з калег Крамарэнкі, з меркаваннямі якога той лічыўся, параў уключыў склад калектыву мяне. Я, атрымаўшы запрашэнне, зразумеў, пагадзіўся, бо героіка-партыйная тэма заўжды мяне вабіла.

Крамарэнка паказаў мне напрацоўкі групы, якія падліліся мне не асабліва цікавымі: там не было што ўзяць за аснову. Такім чынам, мне была прадстаўлена свабода рабіць усё, што палічу патрэбным. Яшчэ Крамарэнка сказаў, каб я запасаўся моцнымі гарбатай і кавай, бо працаваць дзевяць гадзін і дзень, і ноч.

Курываралі праект кіраўнікі ЦК КПБ. А функцыя пасрэднага кантролю была

Знакі Наталлі Сухаверхавай, зробленыя Валянцінам Занковічам падчас сеансу ў майстэрні.

ўскладзена на гарадскія ўлады. Тагачаснаму галоўнаму архітэктару Мінска Юрыю Грыгор'еву загадалі ў маёй майстэрні дзень і ноч "пасвіцца", сачыць, каб я ўклаўся ў жорсткія тэрміны. У ЦК пагражалі нават забраць у яго партыйны білет, калі я, а са мной і ўся творчая група, не паспеем выканаць працы ў запланаваны тэрмін.

І вось працуем мы, не пакладаючы рук, як раптам тэлефануе нам з Мінстэрства культуры супрацоўнік і заўяўляе: ёсць меркаванне, што ў склад аўтарскай групы трэба ўвесці аднаго вядомага скульптара. У выпадку адмовы, дамова з намі анулюецца і

будзе абвешчаны рэспубліканскі конкурс. Мы, зразумеў, яго паспалі ў адпаведным кірунку... І быў конкурс, на якім было прадстаўлена не дзе з дзясятка праектаў. У ім перамаглі мы, падвердзіўшы права на гэту работу.

Замоўшы, беларускае партыйнае і дзяржаўнае кіраўніцтва, зыходна бачылі памятны знак абеліскам з тэкстам указа аб наданні Мінску звання горада-героя. Толькі гэта — і нічога больш. Мы ж, выканаўцы, лічылі, што гэта павінен быць архітэктурна-скульптурны комплекс. Такую думку мы ўпарта даводзілі замоўцам. Скончылася тым, што высокага рангу асоба з

ЦК КПБ адмыстова ездзіла ў Маскву, каб высветліць, ці можна ля такога абеліска скульптуру ставіць. У Маскве сказалі, што можна.

Месца для манумента зацвярджаў асабіста тагачасны кіраўнік ЦК КПБ Мікалай Спюнькоў. Было пытанне, які бок развярнуць скульптуру. Мы прапаноўвалі, каб скульптура глядзела туды, дзе сёння перасякаюцца два праспекты — Пераможцаў і Машрава. Так скульптура глядзела б больш выйгрышна, дынамічна, эфектна. Але зрабіць так, як мы хацелі, не далі. Была ідэя дапоўніць абеліск са скульптурай Маці-Радзімы кампазіцыямі, якія б сімва-

лізавалі чырвонаармейцаў, партызанаў і падполшчыкаў. Ёта таксама не прайшло.

Мушу згадаць, што мы, наш аўтарскі калектыў, працуючы над памятным знакам, мелі думку, што абеліск і скульптура не вечна будуць мець фонам прыродны ландшафт: раней ці пазней побач з'явіцца манументальная пабудова мемарыяльнага прызначэння. Я меркаваў, што помнік будзе аточаны будынкам дыярамы, нахштат той, што ёсць ў Севастопалі і прысвечана вызваленню горада ад фашысцкіх захопнікаў. Як у ваду глядзелі... Бо новы будынак Музея Вялікай Айчыннай вайны мае канфігурацыю, блізкаю да той, што ўяўлялася нам шмат гадоў таму.

Я, канешне ж, аглядаў аналагі нашага памятнага знака, што на той момант ужо стаялі ў іншых гарадах-героях. Менавіта, скажу шчыра, не ўразілі. У тым ліку і маскоўскі не натхніў, хоць рабілі яго сталічныя мэтры. Адпаведны тэме вобраз я шукаў ў расійскай скульптуры, якая ўспяўляла ваенныя подзвігі. Спачатку атрыбутам успаўлення мне ўяўляўся вянوک (дарэчы, падказаў мне гэту думку Міхаіл Савіцік, у мяна нават ягоны эскізы малюнак захаваўся), але ў рэшце рэшт я вырашыў, што славу, трыумф мусяць сімвалізаваць фанфары ў руцэ Маці-Радзімы. Але прыдумаць — гэта толькі палова справы. Трэба ж яшчэ замоўцаў пераканаць. Ад іх я чуў: "Жанчына хай будзе, а фанфары не трэба".

Урэшце я сваю ідэю здолеў адстаяць. Але пры выкананні здарылася неспадзяванка. Фарматары, калі пераводзілі мадэль у сапраўдны памер, фігуру Маці-Радзімы павялічылі ў восем разоў, а фанфары — толькі ў сем. Да таго ж, фанфары муслі быць залачонымі, як Зорка Героя на абеліску. Ды і абеліск трэба было рабіць з чырвонага граніту (ён усё ж такі сімвалізуе сцяг), а не з бетону. Пры дзённым асвятленні ён у светлых тонах, а ў дождж становіцца цёмным і змрочным. Праўда, ёсць спадзяванні, што калі-небудзь памятны знак, які цяпер стаў дамінантай архітэктурна-просторавага комплексу, будзе даведзены да ладу ў адпаведнасці з аўтарскай задумай.

Знак паўстаў у 1985 годзе. Калі я на камбінаце пераводзіў скульптуру ў сапраўдны памер, у Беларусь прыехалі журналісты заходнегерманскага часопіса "Штэрн". Перад гэтым яны былі ў Маскве. Яны бралі ў мяне інтэрв'ю, здымалі скульптуру ў рыштунках. Па іх словах, гэта выява павінна была трапіць на вокладку часопіса. Яны адснялі пяць катушак. Для мяне гэта было надзвычайна, бо ў нас плёнка "Кодак" была ў навіну, каштавала наймаверна да дарага, з ёй працавала толькі літвая фотажурналістыка. І нашы да той стужкі ставіліся вельмі асцядна. А тут пяць стужак скарысталі — і новыя запраўляюць... Ды, відаць, не лёс быў маёй скульптуры на вокладку "Штэрна" трапіць: той жа ноччу ў гасцініцы "Юбілейная" ўсе пяць стужак ў журналістаў скралі...

Калі скульптура ўжо стала, мне розныя людзі казалі, што я здолеў выявіць ў ёй

прыгажосць беларускіх жанчын. У сувязі з гэтым згадаю, што ў партрэце ёсць рысы маёй жонкі, з якой я спачатку ляпіў твар, і мастачкі Наталлі Сухаверхавай, дачкі мастака Уладзіміра Сухаверхава, якая пазіравала мне пазней. З Наталлі вылеплена і фігура. Я ўгледзеў яе на нейкай імпрэзе Саюза мастакоў. Мне спадабалася, што яна такая ладная, статная — скульптурная, інакш кажучы. Я ёй пазваніў і папрасіў папазіраваць. Прычым, каб яна была апранутая ў сукенку пэўнага крою. Яна пагэдзілася. Прышла ў майстэрню са сваім маленькім сынам. Я зрабіў эцюд, а таксама некалькі здымкаў, па якіх працаваў пазней.

Без лішняй сціпласці скажу: дастадобы ведаць, што работа займае такое пачаснае месца ў вобразнай структуры сталіцы. Але калі б ляпіў зараз, выканаў бы яе крыху інакш. Заўжды можна лепш...

Мадэль
Наталлі СУХАВЕРХАВА,
мастак дэкаратыўна-прыкладнога кірунку, аўтар габелену, што аздабляюць грамадскія будынк:

— Тэлефанаванне Валянціна Занковіча і ягоная просьба папазіраваць для вобраза Беларусі, Маці-Радзімы, у мемарыяле "Мінск — горад-герой" былі для мяне вялікай нечаканасцю. Мы не былі знаёмыя. Да гэтага я ведала толькі, што ёсць такі скульптар вядомы, каго толькі далажэ і бачыла. А тут ён кажа, што зараз робіць вольную работу і хацеў бы ляпіць менавіта з мяне. Магчыма, яму спадабалася мая фігура. Можна, бачыў мяне ў канкрэтнай сукенцы, якая стварала патрэбны яму сілуэт. Бо ён папрасіў мяне быць апранутай у сукенку канкрэтнага фасону. Я пагадзілася. Ды і хто б не згадзіўся? Зрэшты, гэта гонар!

Некалькі сеансаў ён ляпіў маю галаву, рабіў фотаздымкі. Памятаю, што ў майстэрні Занковіча я была з маленькім сынам, бо мне не было з кім яго пакінуць. І скульптару, і мадэлі даводзілася час ад часу адрывацца ад працы каб надаць увагу дзіцяці.

Зараз, пасля таго, як тыя здымкі з'явіліся ў Сеціве, мяне пытаюцца, што я адчуваю, калі бываю ля мемарыяла, бачу сябе бронзавую? Адказваю так: ведала, што я пратапыт гэтай постаці (фатаграфіі ёсць дакументальным сведчаннем). Але заўжды ставілася да гэтага факту спакойна, не рабіла з яго шырокага розгаласу. Пра гэта ведалі мае блізкія, сябры. Сёння ж, мяркую, гэта не толькі факт маёй біяграфіі, але нешта дачынае гісторыі горада, краіны. Мастацтва, калі хочаце. Для мяне сёння набывае сімвалічны сэнс тое, што пратапытам Беларусі ў згаданым мемарыяле з'яўляецца дачка беларускага партызана і творцы, які напісаў хрэстаматыйнае жывапіснае палатно "За родную Беларусь!". Мне грэе душу тое, што гэту сімваліку адчуў бы і мой бацька. Ён быў бы вельмі задаволены тым, што такі гонар выпаў ягонай дачцы. Ды і мне прыемна ўсведамляць, што я дапамагла выдатнаму скульптару зрабіць варты твор!

Не дзеці

Нягледзячы на тое, што **ле-та традыцыйна лічыцца не самым тэатральным сезонам, а з рэпертуару публіка часцей выбірае штосці "адпачывае", на спектакль "СвідЕТИли" працяваюць паступаць заяўкі.**

А ён ніяк не забяўляльні! У цэнтры ўвагі — дзеці вайны і іх лёсы. Пыпыт на яго не змяшчаецца. І гэта не можа не радаваць, бо сведчыць, што наша моладзь не такая ўжо "сапсаваная", як часам кажуць.

Увогуле ж, гэты спектакль прызначаны для розных узростаў. Мы рабілі паказы не толькі для старшакласнікаў. Былі і дабрачынныя акцыі — для ветэранаў, дзяцей вайны, малазбяспечаных сем'яў. Каб мець больш поўнае ўяўленне пра ўражанні гледачоў, завялі асобную кніжку водгукаў на гэты спектакль. Ніхто не вымушаў рабіць тэды запісы, тым больш стаючыя, людзі самі выказвалі свае думкі і эмоцыі. Працуюць адзін з водгукаў — 18-гадовага хлопца: "Мяне вельмі цяжка

Юрый ВУТА,
дырэктар — мастацкі кіраўнік Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра

прымусіць плакаць, але вы гэта зрабілі". Што ж да дзяўчынак, дык некаторых нашым білецам давядзецца супакойваць — літаральна пасля кожнага прагляду.

Спектакль з'явіўся па замове гарвыканкама — як адна з акцый не толькі да юбілею Вялікай Перамогі, але і ў межах Гола моладзі. Але гэта не "заказное" мерапрыемства, як яго часам разумеюць: усё рабілася па поклічы душы, а гарвыканкам дапамог аформіцца ў гэтую форму.

Прыёмна, што спектакль атрымаў прызнанне не толькі публікі, але і калег. Мы падалі заяўку на яго ўдзел у Рэспубліканскім фестывалі нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску. А на XIII Міжнародны фестываль маладзёжных тэатраў "Славянскае скржаванне" ў расійскай Навазыбкаў на запрасалі самі арганізатары — у апошні момант літаральна напярэдадні яго адкрыцця, знайшоўшы інфармацыю пра наш

спектакль у Інтэрнэце. Гэта ўнікальны форум, бо ў ім разам удзельнічаюць прафесійныя тэатры і аматарскія (спрод апошніх — маладзёжныя і дзіцячыя), і ў кожнага ёсць чаму навучыцца. Журы шмат гадоў запар увазначалае Вячаслаў Спяціўцаў — расійскі акцёр, рэжысёр, педагог, які ачольвае Маскоўскі маладзёжны тэатр. Гран-пры на "Славянскіх скржаванках" прынцыпова прысуджаецца толькі аматарам, прафесійныя ж тэатры могуць разлічваць на прызвы. Мы атрымалі два дыпломы: за лепшае драматургічнае рашэнне тэмы вайны і за лепшую жаночую ролю — Галіну Іванайну ў выкананні Галіны Анчышчынай.

Дадам, што гэта не першы зварот тэатра да творчасці зной журналісты і пісьменніцы Святланы Алексіевіч. Летась наш тэатр падрыхтаваў спектакль "Я не учасцю в войне, она учасцюет во мне" паводле яе кнігі "У вайны не жаночае аблічча", пры адсутнасці аркестравай ямы вакалістаў будучы суправаджаць раяль з саліруючай скрыпкай. Калі ў нас ёсць такія добрыя скрыпачы, як Улад Міцэнка, дык чаму гэта не выкарыстаць? У нашым спевакам будзе карысна звярнуцца да Баха і музыкі барока, асабліва пасля больш простага песеннага і дзіцячага рэпертуару.

Прыблізна ў лістападзе адбудзецца прэм'ера музычнай фантазіі "Казкі ПРО Бармалея" паводле Карнея Чукоўскага. Апошнім часам мы наладзілі плённыя творчыя сувязі з б'льым выхаванцам Віцебскага музычнага вучылішча, кампазітарам Яўгенам Магаліфам, які цяпер жые ў ЗША. Плануем яго творчы вечар. А ў згаданай дзіцячай праграме выкарыстаем кантату "Бармалей", а таксама фрагменты з музыкі расійскага кампазітара Георгія Фіціча да мультсерыяла "Доктар Айбаліт".

Службовы ўваход для... публікі

меркаванне

Канцэртны сезон у філармоніі завершаны. Наперадзе — некалькі вечароў у рамках Міжнароднага фестывалю мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску", запланаваных яго арганізатарамі.

Нэлі МАЦАБЕРЫДЗА,
мастацкі кіраўнік Віцебскай абласной філармоніі, кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт

дворык філармоніі, што насупраць службовага ўваходу ў будынак) яшчэ летась, закрываючы 25-ы юбілейны сезон. Вядома, такая форма правядзення канцэртаў патрабуе найперш добрага надвор'я. Але гэта прынятае публіцы, асабліва ўлетку, калі зусім не хочацца марнаваць час у закрытым памяшканні. І пакуль нам шанцавала. Таму сёлета сімфанічны аркестр, як гэта часта практыкуецца ў Еўропе, зноў выйшаў на свежае паветра.

Вулічныя рэаліі дадалі асаблівай "праўдзівасці" музычным гульням "Саха і Маша па дарозе бласкелі". Мы даўно хацелі звярнуцца да правільна дарожнага руху, раскажаць пра іх дзецям у гульнявой форме, спалучыць гэта з музыкой — і ўсё здзейснілася ў першы летні дні, калі многія школьнікі застаюцца без нагляду дарослых. Дзеці і правільны вучылі, і на асфальце малывалі, а ў канцы нават атрымлівалі спецыяльны "Пасведчанні ўдзельнічаў дарожнага руху". Усім вельмі спадабалася, таму ў далейшым мы

хочам зрабіць цыкл такіх праграм, дзе нашы артысты ў ролях Сашы і Машы будучы тлумачыць дзецям, як ім паводзіць сябе ў розных сітуацыях. Наступнай тэмай павінны быць правільны дарожны тон.

Не забываемся мы і на "гульні" з дарослымі. Яркім і запамінальным мае быць адкрыццё сезона ў кастрычніку. Да яго рыхуем "Кававую кантату" Баха, выкананую ў выглядзе спектакля. Першае адзяленне складзе інструментальная музыка. У антракте наведвальнікаў чакае кававы соррпрыз — не музычны, а гастронамічны. А пасля — спектакль. Ставіць яго копіяны выпусніцка Сант-Пецярбургскай кансерваторыі Кацярына Дыбаль, якая працавала ў Астраханскім Вялікім тэатры. Год таму яна з мужам, барытонам Сяргеем Белавусавым, вярнулася ў родны горад. Цікава, што памятнай многім меламам пастаноўка "Кававая кантата" ў 2007-м у Вялікім тэатры Беларусі была яе дыпломнай працай. У нас будзе больш камерны варыянт:

не песняпеваў не як канцэртнага выступлення, а як малітвы, пакладзенай на музыку.

Згаданаму не пярэчыла і эстрадная праграма. Мы запрасілі выступіць Тамару Фіццэргэлі, у рэпертуары якой стае твораў духоўнай тэматыкі, што вучаць быць больш добрымі, паважлівымі, цярплівымі.

Як заўсёды, музыка на фестывалі "Магутны Божа" будзе ў багатым атачэнні іншых падзей. Гэта святчоныя богаслужэнні ў Магілёўскім Трохявіцельскім кафедральным саборы і загадным вышэй каццёле, а таксама шэраг выставак: Міжнародная духоўна-асветніцкая выстаўка кірмаш "Беларусь праваслаўная", выстаўка абразоў "Святло нябёсаў на зямлі" з фондаў Музея гісторыі Магілёва, фотавыстаўка "300 гадоў быцця Свята-Троіцкай Аляксандра-Неўскай Лаўры", тры кніжныя выставкі-панарамы, фотавернісаж "Духоўнасць. Вечнасць. Музыка". Далучыліся і навукоўцы. У рамках IX Міжнароднай канферэнцыі "Гісторыя Магілёва: мінулае і сучаснасць" дзейнічала секцыя па канфесійных працэсах і духоўных традыцыях.

Духоўнасць і музыка

меркаванне

Ірына ЖАБАРАВА,
намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Магілёўскага гарвыканкама

ў каццёле і ля яго спяваюць праваслаўныя. Але ж на гэтым фестывалі заўсёды была мэта з'яўнаць прадстаўнікоў трох хрысціянскіх канфесій: праваслаўнай, каталіцкай, пратэстанцкай. І некаторыя цяперашнія змены скіраваны на гэта яднанне.

У прыватнасці, змянілася месца адкрытай пляцоўкі, на якой штодзень выступалі ўдзельнікі. Яна "пераехала" на Плошч Зорак перад кінатэатрам "Радзіма". Там можна было не толькі паслухаць выступленні, але і пагутарыць з удзельнікамі. Акрамя ўласна музыкі, гучалі і духоўна-асветніцкія чытанні для дзяцей і моладзі "В душе своей, как в алтаре, зажги свечу!". Такое далучэнне да фестывалю аблюбованай моладзю свежэй пляцоўкі дапамагала паразумецца між сабой

прадстаўнікам розных канфесій, уключала ў кола мінакоў, робячы часта ўсеагульным, больш маштабным па колькасці гледачоў.

Сёлета спрод удзельнічаў форуму пашырылася палітра маладзёжных праваслаўных гуртоў. А на Ахрыцкім вале праходзіла свята перазову, да якога далучыліся і каталіцкія хары. Гала-канцэрт увогуле прайшоў на стадыёне "Спартак".

Раней у цэнтры фестывалю быў конкурс харавых калектываў і салістаў. Цяпер ён стаў часткай агульнага свята. Галоўнае на гэтым фестывалі — падтрымліваць духоўныя памкненні. Таму ў ім удзельнічалі і заўсёды будучы удзельнічальнікі тыя ж прыхаджы харавыя калектывы, для якіх важная не віртуознасць, а хрысціянскія каштоўнасці, разумен-

Тры хіты ў Віцебску

Прадстаўляць сваю краіну на міжнародных конкурсах і фестывалях заўсёды адказна. А тым больш, на такім прэстыжным, як "Славянскі базар у Віцебску".

меркаванне

Валерыя ГРЫБУСАВА,
салістка Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра

Чакаю яго з нецярплівацю, адлічваю дні і літаральна гадзіны да пачатку гэтага буйнога саборніцтва. Летась я ўжо выступала на сцэне віцебскага Амфітэатра — у адным з фестывальных канцэртаў разам з аркестрам пад кіраўніцтвам народнага артыста Беларусі, прафесара Міхаіла Фінбергера. Сама атмасфера, што пануе ў Амфітэатры і ўвогуле на фестывалі, публіка, якая гарача вітае ўсіх удзельнікаў (невядома, якая гэта называюць яе лепшай у свеце), — гэта не можа не ўражаваць.

Мне давядзілася ўдзельнічаць і перамагаць у многіх конкурсах нацыянальнага і міжнароднага маштабу. Кожны з іх становіцца значным, даваў свой плён на гэтым этапе творчага сталення. Але ж адным з самых знакавых, вядома, стаўся два гады таму Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. Атрыманне там Гран-пры натхніла, як ніякія іншыя перамогі. Да таго ж, менавіта там я ўпершыню спявала ва ўмовах, на бліжэйшым да Віцебска: на адкрытым паветры, са сцягам амфітэатра, разам з цудоўным аркестрам. І акрамя ўласна прэміі і Прызья ім Уладзіміра Мулявіна атрымала запрашэнне ад Міхаіла Якаўлевіча ў калектывы.

Два сезоны, якія я працую ў Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестры Беларусі, паралельна займаючыся ва Універсітэце культуры і мастацтваў, можна назваць сапраўдным майстар-класам ад мастра. Але ўсё закруцілася яшчэ хутчэй, калі я даведдалася, што выйграла конкурс на ўдзел у "Славянскім базары...". Сесія здала датэрмінова, бо інакш ні на што не хапіла б часу. Ва ўніверсітэце адчуваю моцную падтрымку сяброў, аднакурснікаў, выкладчыкаў. Зразумела, што ў падрыхтоўчы перыяд, нягледзячы на здарэнныя іспыты, працягвала займацца сцэнічнай мовай і вакалам. І вельмі ўдзячна сваім педагогам па гэтых дысцыплінах — Дзіне Тыцюк і Ігару Мельнікаву. Увогуле ж, трэба пайменна пералічваць каманду — на ўсю газетную старонку. І пачаць з маёй любай матулі! Без яе падтрымкі, без дапамогі спецыялістаў я проста не справілася б.

У паўфінале буду спяваць калыханку Рамана Козырава на верш Янкі Лучыны — "Сні, малы сакол". У фінале, калі прайду (галоўна працісі — гэта мой не "службовы", а чалавечы абавязак!), — "Ноч" Давіда Тухманова на словы Уладзіміра Маякоўскага і, на другі дзень, рок-балладу Фрэдзі Мэрк'юры "Somebody to Love". Тры хіты — нацыянальны, славянскі, сусветны.

Вядома, пераможца хочацца ўсім. А я да таго ж максімалістка: усё альбо нічога. За конкурсамі "Славянскага базару..." намагалася сачыць і раней, цікавілася ўсім, што там адбываецца. Ды ўсё ж галоўнае ў іх для мяне — заявіць пра сябе, зрабіць гэта ярка і запамінальна, не шкадуючы сіл і энергіі.

Матэрыялы падрыхтавала Надзея БУНЦЭВІЧ

У Магілёве чарговы раз прайшоў Міжнародны фестываль духоўнай музыкі "Магутны Божа", які сабраў каля 600 удзельнікаў з розных краін свету.

Фестываль мае даўня традыцыю, якія складаліся яшчэ ў 1990-я. Але, як і любая культурная з'ява, ён павінен развівацца. Таму працягваючы ўсё лепшае, што было назапашана на ім за гэты час, мы імкнемся ўнесці і нейкія новыя фарбы і адценні.

Так, сёлета намагаліся ўзмацніць асветніцкі характар свята. А для гэтага трэба было максімальна выйсці з зачыненых памяшканняў на вольнае паветра, каб паслухаць выступленні ўдзельнікаў маглі людзі самых розных веравызнанняў. Дарчы, так задумваўся фестываль адпачаткова. Але калі канцэртныя праграмы праходзілі ў каццёле Успення Найсвяцейшай Панны Марыі, дык праваслаўныя хрысціяне лічылі, што там, маўляў, гучаць адно каталіцкія песняспевы. І прыхадзілі хіба на свята перазову. Ды наадварот: каталікі часам здзіўляліся, чаму

На новую сустрэчу ў рамках рубрыкі "Рэдакцыя плюс..." журналісты "К" выправілася ў Беларускі дзяржаўны тэатр лялек. Днямі закрываўся 77 сезон, а ў тэатры напоўнічу рыхтуюць прэм'еру, якая адбудзецца ўвосень. Да сённяшняга суразмоўцы мы ішлі праз... раку тканіны, што хутка ператворыцца ў дэкарацыю пастаноўкі. З будучай падзеі і пачалася нашая гутарка з галоўным рэжысёрам тэатра Аляксеем ЛЯЛЯЎСКІМ, што закрунула тэмы новых імён у айчынным рэжысёры, будучыні тэатральнай адукацыі, фестывальных наспадзяванкі і пра тое, чаго не хапае сталіцы, каб стаць сапраўды тэатральным горадам.

плечы адказнасць за тэатр. Верагодна, Янушкевіч паехаў у Перм па гэта ж: адчуць у поўнай меры, што такое кіраваць трупай.

— У афішах тэатраў лялек краіны часцяком чытаем адны і тыя ж прозвішчы масцітых рэжысёраў. Ці бачыце на гарызонце новыя імёны?

— Вы зараз пазначаеце вельмі шырокую праблему. Сутнасць яе прстая: у любой сферы дзейнасці (і не толькі ў мастацтве) павінен быць лішак кадраў. Тады ўзнікае здаровае канкурэнцыя, у выніку ўзровень пэўнай прафесійнай суполкі павышаецца. Каб аб'ектыўна ўзняць канкурэнтназдольнасць, неабходна ўзбуйніць згуртаванне колькасна (я ўжо не кажу пра якасць). Вось таго самага лішчу ў айчынным рэжысёры якраз і бракуе...

Па-мойму, зараз канкурэнцыя ў многім трымаецца на інерцыі. Яна сёння суб'ектыўная: хто ў сіле знайсці сабе "праціўніка" — той можа

тычыцца і курса рэжысёраў: я ж выдатна разумею, што ты грошай, якія просяць замежныя рэжысёры, нашы тэатры знайсці не здолеюць, а айчынных пастаноўчыкаў не хапала. Зрэшты, амаль усе з таго набору за рэдкім выключэннем жыва цікавіліся мастацтвам і сталі дастаткова прафесійнымі людзьмі. Ніякай дапамогі з майго боку тут не было.

Сёння вяртацца да кафедры я не хачу. Любая выкладчыцкая дзейнасць звязана з умовамі і даверам. Калі няма ні таго, ні другога — тады сэнс у гэтай дзейнасці я не бачу. Прыкладам, калі Іосіфа Бродскага змусілі выехаць з радзімы і ён прыехаў у Вену, то перш-наперш у чужой краіне Бродскі атрымаў прапанову стаць прафесарам Венскага ўніверсітэта і чытаць лекцыі па рускай літаратуры. А пэўна скончыў толькі васьм класаў... Ён сапраўды давер! Таму, мяркую, Бродскі цудоўна чытаў лекцыі.

да ўсяго стаўца з сумневамі. Нават давляло працаваць па скарочанай праграме, бо бессэнсоўна ж... Як мне падаецца, менавіта ўнутраная закрытасць і неразуменне, якім чынам новы досвед можна "прыклеіць" да сваёй працы, і дае гэта адарванне. Таму запраціце ў Мінск хоць Кшыштафа Кіслёўскага з Польшчы, хоць Роберта Уілсана з ЗША (я ўжо маўчу пра маладыя нахваленыя расійскага Івана Вырыпаева) — вынік акажацца нулявым. Для прадуктыўнага супрацоўніцтва патрэбна цалкам змяніць арыентацыю слухачоў і выкладчыкаў у рэспубліцы і часе...

— Вы маеце прынцыповыя патрабаванні, калі набіраеце актёраў у тэатр, запрашаеце чарговага рэжысёра?

— З узростам я стаў больш талерантным. Нават калі запускае спектакль рэжысёр з няблізкай мне стэтыкай, я кажу: чаму б і не? Хіба павінна быць толькі так, як я лічу?

льмі класічна!" Для мяне гэта было як аплываў. Я ж меркаваў, што ішчч малады і нешта новае вышукаў, а замежныя крытыкі як адрэзалі: "Неблагі спектакль, прафесійны, вельмі класічны..."

Другую запамінальную заўвагу мне зрабіла Наталія Смірнова — знакаміты тэатрык савецкага тэатра лялек. Пра маю другую работу "Зорка і Смерць" яна сказала: "Эканомней трэба быць! З гэтага спектакля можна шук шэцц зрабіць". Я не зразумеў, чаму патрэбна эканоміць, але праз некалькі гадоў пераканаўся ў слушнасці ейных слоў.

Самая вялікая крыўда была ў мяне на Яўгена Калмановіча — выдатнага першага загіта маскоўскага "Сучасніка", які займаўся ляльчым тэатрам і цудоўна ведаў тэатр драматычны. Я хачеў, каб ён паглядзеў "Майстра і Маргарыту". Тэлефону раз, другі, трэці. Ён пытае нарэшце: "Дым у спектаклі ёсць?" Некажане пытанне, быццам папрок. Прыгадаў, што сапраўды пускаў дым у двух месцах. І Яўген Саламанавіч адмовіўся прыязджаць. Я для сябе потым зразумеў: крытык быў прыхільнікам актёрскага глыбокага тэатра, а тады карыстаўся папулярнасцю ўсялякіх эфектаў. Ён не лічыў патрэбным ісці за моднымі паведамі. Мне тое стала добрым урокам...

— У адным інтэрв'ю вы казалі, што калі тэатр сустракаецца з глядачом, тады вы правяраеце, наколькі адзін аднога разумеюць. Ці гатовы сёння публіка да сустрэчы з тэатрам?

— Ведаеце, асабіста я не імкнуся знайсці агульную мову з глядачом. Адначасна для сябе ступень паразумнення. Хіба што мы пераконваемся кожны ў сваёй слушнасці. Не ўпэўнены, што з публікай неабходна шукаць кансэнсус. Не разумею, чаму глядачоў любяць "змязічаць" у межы, быццам гэта адзін чалавек. Яны ж усе абсалютна розныя — хтосьці прымае, іншыму не падабаецца. Прынамсі, я быў у такой сітуацыі, калі большай частцы залы дзвер па той бок рампы неверагодна пасавала, а я быў у жудасным раздражненні ад пабачанага. Дык з-за мяне хіба і тэатру патрэбна кардынальна змяніцца? Што да рэакцыі, то мы можам бачыць толькі першасную яе праву. Пра больш глыбінныя змены і ўплыў на чалавека мы ніколі не ведаемся.

— Вы для сябе "малоец" ідэальнага глядача?

— Ёсць людзі, якім я ў найвышэйшай ступені давяраю, іх меркаванне мне цікавае. Ён не мае калегі ці крытыкі. Іх няшмат, але я прыслухоўваюся. Нават калі я не згодны, імкнуся пачуць, таму што чалавек прафесійны і гаворыць так, як ёсць насамрэч. Не думаю, што той, хто наважыўся на сапраўды сур'езны развагі, стане пыталіць у суразмоўцы, ці падабаецца таму прапанаваная гутарка. Тое самае, што прыйсці і сказаць: сёння мы будзем размаўляць аб няшчасным каханні — вам гэта прыемна? Пагадзіцеся, крыху іншага ўзроўню рэчы...

Дарчы, маё любімае выказванне Міхайла Швыдкова: тэатр — гэта адзіная вытворчасць, якая збывае на пачатку, што вырабляе, бо стварае спектаклі, а прадае білеты. Калі мы гаворым пра стварэнне чагосьці — мы вядзем размову пра нараджэнне пастаноўкі. А выказванне глядачоў пра пабачанае хутчэй можна аднесці да таго, як яны адрэагавалі на пакупку задавальнення за свае грошы. Вось чым усё розніца.

Прынамсі, шмат пішуць, што маскоўскі "Тэатр.ДОС" (недзяржаўны некамерцыйны праект, работы якога выконваюцца валанцёрамі на дабрачыннай аснове) — адзіны калектыў, які імкнецца пазбавіцца ад "таварна-графічных" зносін з глядачом. Туды не прыходзяць з патра-

Падрыхтавала
Настасся ПАНКРАТАВА /
Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

— Бачым, што ў самым разгары падрыхтоўкі да прэм'еры маладога рэжысёра Яўгена Карняга "Інтэрв'ю з ведзьмамі"...

— Чаму вы гаворыце "малады рэжысёр"? На постсавецкай прасторы чамусьці прынята лічыць "маладым" да таго часу, пакуль гадоў пяць да пенсіі не застанецца. Пасля ж у спіну чуеш: "Нічога так, вырас". Прынамсі, мяне яшчэ ў пяцьдзесят называлі "маладым"...

Па-мойму, такое азначэнне пасуе творцу, які толькі пачынае сваю кар'еру. А Яўген ужо зрабіў некалькі спектакляў, якія пасляхова былі паказаны глядачу, пабывалі на фестывалях. Можна казаць хіба пра рэжысёрскі дэбют Карняга на сцэне нашага тэатра. Ідэя супрацоўніцтва ўзнікла абсалютна натуральна: Жэня — мой колішні выпускнік, выходзіў у якасці актёра на гэту сцэну, пасля працаваў харэографам у некалькіх пастаноўках. Ён прайшоў, як і гэта называю, курсы павышэння кваліфікацыі ў Маскве ў Цэнтры імя Усевалада Меерхольда і зараз пастахова выпускае спектаклі ва ўласным тэатры і па запрашэнні іншых калектываў.

— Дарчы, многія з выпускнікоў апошніх вашых курсаў пераступілі межы ўласна тэатра лялек, а яшчэ раз'ехаліся па свеце...

— Я лічу, што ад геаграфічнага перамяшчэння цела сутнасць не змяняецца. Скажам, Яўген Карняг пачаў займацца сваёй улюбленай справай — пластычным тэатрам. Ён эксперыментавалі з рухам і харэаграфіяй яшчэ на студэнцкай лаўцы. Што да Святланы Бень, то яна заўжды спявала, таму нічога дзіўнага, калі зараз актыўна гастраліюе з кабарэ-бэндам "Сярэбраныя вяселле". Заўважаю, яна спалучае музычную творчасць з тэатральнай, зрабіла дастаткова ўдалыя спектаклі ў Віцебску. Аляксандру Янушкевічу, верагодна, падалося, што ў іншых тэатрах Беларусі яму мала прасторы, таму ён вырашыў паехаць у Перм галоўным рэжысёрам. І тое шыкоўна! Ведаеце, надзвычай цяжка знайсці чалавека, каб ён хачеў займацца тэатрам па-сапраўднаму. Сёння ва ўсім свеце творчыя людзі ў большасці сваёй гэтага пазбягаюць. Той жа пецярбургскі Вялікі драматычны: колькі шукаў мастацкага кіраўніка — і нічога не мог зрабіць, пакуль Андрэй Магучы не пагадзіўся гэтую адказнасць узяць на сябе!

Больш проста адказаць толькі за свой кавалек працы, часткова за вынік, а потым з'ехаць дадому — і усё... З маіх выпускнікоў выдатным выключэннем стаў Ігар Казкоў у Магілёве. На шчасце, ён знайшоў у сабе гэта адчуванне — узяць на свае

Тэатр. Ляляўскі

Галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек пра геаграфічнае перамяшчэнне, давер і адукацыю, кошты на білеты і нацыянальную прэмію

канкуруюраваць. Прычым неабавязкова з тым, каму магчыма ў вочы паглядзець: хтосьці слабораннае з Андрэем Таркоўскім, іншы — з Чарлі Чапліным, з Сяргеем Эйзенштэйнам... Прыклад: у 1990-м я паставіў "Буру" Шэкспіра, а пасля, праз пару гадоў, паглядзеў кінастужку Пітара Грын'юна "Кнігі Праспера" і злавіў сябе на думцы: "А я ж цікавей за яго прадумай!" А было і наадварот, калі зазначыў: "Вось жа Пётр Брук: зрабіў лепш за мяне!"

Не ведаю, хто прыйдзе ў хуткім часе ў прафесію. Хочацца пабегнець "прадэжалніцтва": лепш, каб з'явілася актыўная моладзь, няхай нават з супрацьлеглымі ідэямі ды поглядамі на мастацтва, і пачала рабіць нешта ўласнае.

— Дык, можа, каб пабольшыць колькасць палкіх да мастацтва, вам вярнуцца да выкладчыцкай дзейнасці?

— Два апошнія свае курсы я набіраў менавіта зыходзячы з таго, што ў адвартным выпадку мне не будзе з кім працаваць. Уласныя унутраныя высылкі на пераадукацыю ў сценах тэатра колішніх выпускнікоў можа і не хапіць... Тое

Мне падаецца, што наша тэатральная адукацыя значна адсталая ад сусветнай. У нас ёсць структура, планы, тыпавыя праграмы. Студэнты і выкладчыкі, у выніку, робяць тое, што не судносіцца з сённяшнім днём. Унесці ж запатрабаваны часам змены амаль немагчыма: неабходна, каб усе закрылі на тыя "вольнасці" вочы. Альбо вылучыць чалавека, якому хапіла б цяргліваці правесці навацыі па шматлікіх інстанцыях і зацвердзіць іх як норму.

— Ці паўплывала б на сітуацыю запрашэнне ў Мінск замежных лектараў-практыкаў?

— Я сам даваў майстар-класы ў Фінляндыі, Польшчы, адну лекцыю прачытаў нават у Іране. У Еўропе адразу бачна, што людзі вучацца не дзеля дыплама, а сапраўды хочуць займацца абранай справай. Не даводзіцца нікога "ўгавораваць": студэнты пачынаюць выжымачы з цябе тое, што ім карысна, важна, што яны могуць прымяняць ва ўласнай творчасці.

Не так даўно запрасілі мяне ў айчынную аўдыторыю. Непрыемна ўразіла, як суайчынікі адразу настроены ўспрымаць усё ў шыкі,

Для мяне галоўнае ў тэатры — так званая безбар'ернае асяроддзе, бо тут усё грунтуецца на характары зносін. Прыкладам, нямала драматычных тэатраў "грашаць" паканеннем "грузу влікага мінулага" і дакладным падзелам на "свае" актёрскія месцы ў рэпертуры. Адсюль, дарчы, і нараджаюцца прадомыя тэатральныя анекдоты пра "юную" 62-гадовую Джульету... Я люблю тэатры, дзе пануе свабода творчасці. І наш менавіта гэтакі — безбар'ерны. Тыя, хто прыходзіць да нас з гэтай выбудаваць "агароджу", хуценька адсюль сыходзяць. Калі ж чалавеку для існавання патрэбны неабмежаваны магчымасці — ён прыжываецца ў калектыве.

— Мяркуючы па тоне вашых рэплік, вы, напэўна, сутыкаліся з папрокамі на свой аднас. Што з крытыкі найбольш запомнілася?

— Самае першае папаканне, якое мяне вельмі зачэпіла, пачуў на пачатку 1980-х. Мой дыпломны спектакль "Салавей" павезлі ў Францыю. Я тады ў тэатры не працаваў, таму чакаў дома пераказу "прысуду" міжнародных тэатральных "монстраў". І дачакаўся: "Ве-

баванне за куплены білет нешта суданнае атрымаць. Разумеюць: можна разлічыцца за білет, але акрамя паперы нічога не набыць. Магчыма ж заплаціць сто рублёў, а атрымаць пацуду на мільён. Відавочна, набыццё білета не з'яўляецца дагаворам пры продажы задавальнення.

— У такім выпадку, як вы разумееце, што спектакль атрымаўся? Кіруецца асабістым уражанням?

— Адрываю, наколькі верная пазіцыя пастаноўкі, як дакладна яна судансена з часам, прасторай, грамадствам. Бывае, што спектакль аказваецца дачасным. Прынамсі, "Тры параскі" пачалі ўспрымаць праз сем гадоў пасля пастаноўкі. Гра было вельмі ўмоўнай. Дзеці разумеюць, але рэакцыя настаўнікаў і бацькоў прыгнэталася... З "Бурай" Шэкспіра абсалютна не ўгадаў. Мы паказалі яе гадоў на дваццаць раней, чым патрэбна было — у 2010-х яе бразумелі. А вось "Здэд і жоўраў", "Майстар і Маргарыта" напрыканцы 1980-х шыкоўна "папрацілі" ў час. Пра спектаклі XXI стагоддзя кажаць пакуль цяжка — мала часу прайшло.

— Давайце вернемся да эканамічных рэалій: чаму білеты ў тэатр лялек у параўнанні з іншымі відовішнымі мерапрыемствамі ў сталіцы такія танныя?

— Я задумваюся аб гэтым кожны раз, калі бачу сумы за білеты гастролёў. Пляджу на нулі, што там намалеваны, і вырашаю: "Ды ну іх, абудылі!" Я не лічу сябе багатым чалавекам і ўпэўнены, што тэатр не павінен быць толькі для "пыхыкаў". Прынамсі, мяне прыгнэтае, як тыя калектывы рубяць сук пад сабой. Яны свядома адсякаюць частку публікі, якая, магчыма, была б на гэтым прадстаўленні самай неабходнай, зацікаўленай. І тыяцца гэта не толькі заездных, але і айчынных тэатраў. Ну не пойдзе намальваны чалавек за гэты грошы! Пойдзе "ненармальны", якому не спектакль патрэбны, а наведванне пэўнага "храма" культуры, каб паставіць "птушачку", што ён у пэўных сценах быў.

Наконт дзіцячага спектакля я ўвогуле маю шмат сумневаў. У нас на кожнага білет. Калі ідзе тата, тры і дзіця, то яны пакупаюць тры месцы — значыць, плаціць утрыя больш. Адправілі тату з двума дзецьмі — яму таксама неабходна набыць тры ўваходныя. Я пра сямейны бюджэт кажу — тут складаная арыфметыка. Канешне, мяркую, што кошт патрэбна крыху ўзняць, аднак, так, каб не адсекчы глядача. Бо дарагое зусім не азначае добрае.

— Мяркую, у тэатра павінен мецца спектакль-візюўка, спектакль-музей?

— Што да музея, то верагодна. Не для глядача, зразумела, а для ўнутрытэатральных рэчаў. Маладыя павінны, пры жаданні, пабачыць, якім быў тэатр раней. Але спектакль неабходна ў такім выпадку менавіта закансерваваць. З гэтага пункту гледжання разумею, навошта, напрыклад, на сцэне МХАТ ідзе "Сіняя птушка": каб засведчыць, што труп рабіла ў той час, і сказаць, маўляў, зараз мы займаемся іншым. І, ўпэўнены, падобныя "экспанаты" нельга мадэрнізаваць. Інакш музейфікацыя не мае сэнсу.

— На ваш погляд, ці ўплывае масавая культура на тэатр?

— Масавая культура ўплывае на мазгі глядачоў і, можа, на асобных "слабых" з ліку работнікаў тэатра. Між іншым, перастаў разумець гэты тэрмін. Масавая — значыць, папулярная ў вялікай колькасці людзей. Для мяне яна падзяляецца на дзве часткі: на тое, што завецца тэатрам, і сапраўды вартэ ўвагі. З аднаго боку, ёсць, дапусцім, масавая культура Расіі. Супрацьпаставім ёй, напрыклад, "Pink Floyd". Таксама

надзвычай папулярная — значыць, масавая музыка. Але да яе многі з усходнеўрапейскіх гуртоў яшчэ пляскаць і пляскаць!

— З "тэатрам" патрэбна працаваць?

— Яго патрэбна аддзяляць. Так, я магу слухаць падобную масавую музыку толькі каб, прабачце, па-сцябацца. Для гэтай мэты можна нават выкарыстоўваць яе ў працы. Толькі ці не падумае той, хто нармальны, што гэта я сур'эзна? Раптам у большасці ўзнікне думка, што я насамрэч прылікі падобнага? Таму я вельмі насяражана адношуся да "сцэбнага" гумару і імкнуса яго пазбягаць. А працаваць з "адмоўнай" масавай культурай нельга. Хтосьці любіць зялёненькі, іншы шэранькі — камусьці тое ў радасць, дык навошта выпраўляць і ў межы заганняць? Гэта ўласныя густавыя рэчы.

— Вы шмат бачылі пастаноў, якіх самі ставілі. Вас яшчэ можна чымсьці здзівіць у прафесіі?

— Апошні раз я здзіўляўся на "Ідыёце" Някросова. Мне было так цікава! Ён надзвычай добра зроблена, такі найвышэйшы п'ятаж! Я разумею, што для глядача, які не ходзіць у тэатр часта, гэта, магчыма, стамляльнае відовішча і тыя амаль шэсць гадзін тэатральнай дзеі яму не патрэбны. Але чалавек, які ведае тэатр і стала ходзіць на прадстаўленні, пабачыўшы тое багацце, неверагодныя канструкцыі і іх незвычайныя перабудовы, нечаканя паваароты, — ён толькі рукамі разведзе і абліжача ад задавальнення, што такое ўвогуле існуе! На жаль, апошнім часам я мала сустракаю пастаноў, якія былі б створаны на такім якасным узроўні. Бачу прафесійныя работы: там лепш, тут горш. Маючы вялікі вопыт прагляду, з высокай верагоднасцю праз 10 хвілін магу распавесці, чым скончыцца дзея. А калі г'есу ведаць, нават мізансцэну заключную ўгадаць магчыма.

— Тады крыху тэхнічнае пытанне: чаму ў нас не ставіць спектаклі з размахам — на пляцшэсць гадзін?

— Ведаецца, для гэтага патрэбна мець тэатральную публіку. У тэатральных гарадах заўсёды з'яўляюцца такія спектаклі — гэта не надзяняе вынаходніцтва. Тыя ж "Браты Кармазавы" ў маскоўскім тэатры імя Масавета ў свой час, "Махабхарата" Брука, "Макбэт" Юрыя Булусава ў Санкт-Пецярбургу. Такія пастаноўкі ладзяцца, але для гэтага неабходны тэатральны горад і адпаведная публіка.

— Робім выснову, што Мінск — неатэатральны горад?

— Мінск у гэтым сэнсе ўвогуле дзіўны горад. Я абсалютна згодны, што хутчэй ён з'яўляецца прыстанкам адстаўных ваенных, "ссылных" партработнікаў... Нельга сабе ўявіць, каб у тэатральным горадзе разбурылі будынак, дзе былі паказаны першы спектакль. Тое не магчыма па вызначэнні! У тэатральным горадзе не могуць не пабудавань ніводнай сучаснай тэатральнай пляцоўкі. Ладна велічын, дык хаця б нешта маленькае ўласна тэатральнае адкрылі ў Мінску! Іх у нас няма. Цяпер рэканструкцыя — пратэстанцкай кірхі, сіндальнай сінагогі, кіна-тэатра, але тое да тэатральнага збудавання не мае ніякіх адносін!

— Але ці можа вымярацца тэатр пляцоўкай? Магчыма, усё ж такі духам?

— Можна і павінен! Дух і ідзе адтуль, яму ж трэба недзе канцэнтравальца. Як вы сыграеце спектакль "Тэатра.ДОС" на сцэне, прыкладам, Купалаўскага? Куды ў нашай сталіцы запросіце франкфуртскую труп? Яны працуюць на вялікіх, мадэрнізаваных, тэхнічна накручаных пляцоўках. У нас ні аднаго, ні другога. Зноў-такі, угадаю "Ідыёта" Някросова, бо каб больш-менш натуральна глядзець яго ў Доме адзіраў з усім наяўным савецкім антуражам залы, неабходна ставіць сабе адмысловыя шоры: вочы вышэй за партал сцэны не ўзімаць... Няма сучасных пляцовак — не ўзімаюць і новыя тэатральныя калектывы...

■ "Ведаецца, асабіста я не імкнуса знайсці агульную мову з глядачом. Не ўпэўнены, што з публікай неабходна шукаць кансэнсус. Не разумею, чаму глядачоў любяць "змязчаць" у межы, быццам гэта адзін чалавек. Яны ж усё абсалютна розныя..."

■ "Навошта ствараць складанасці, калі тры дзсяткі аматараў тэатра можа прывезці ў Магілёў, Гродна ці Мінск, размясціць у спецыяльнай зале і паказаць пастаноўку з усімі задуманымі асаблівасцямі? Але ў планах запісана: патрэбна ў аграгарадок!"

■ "Нельга ўявіць, каб у тэатральным горадзе разбурылі будынак, дзе былі паказаны першы спектакль. У тэатральным горадзе не могуць не пабудавань ніводнай сучаснай тэатральнай пляцоўкі. Хаця б нешта маленькае ўласна тэатральнае адкрылі!.. Былі рэканструкцыі, але тое да тэатральнага збудавання не мае адносін!"

шуса, бо каб больш-менш натуральна глядзець яго ў Доме адзіраў з усім наяўным савецкім антуражам залы, неабходна ставіць сабе адмысловыя шоры: вочы вышэй за партал сцэны не ўзімаць... Няма сучасных пляцовак — не ўзімаюць і новыя тэатральныя калектывы...

— Дарэчы, абласныя, раённыя тэатры ездзяць па аграгарадках, дамах культуры, дзіцячых летніках. Наўрад ці такія гастрольныя ўмовы спрыяюць якасці тэатральных відовішчаў...

— Справа ў тым, што такія выезды — вельмі небяспечная рэч. Гэта тое ж, пра што я казаў на пачатку: людзі ладам мыслення засталіся ў мінулым. Тыя, хто складае такія планы, не разумеюць, што можна зрабіць інакш. Так было за савецкім часам, і з тых гадоў фармулёўка перавандрувае з дакумента ў дакумент. Я люблю аграгарады, але навошта туды тэатр везці?

Дзясцігоддзі таму затраты на выезд у аддалены раён субсідавалі дзяржавай. Зараз тэатральнай установе патрэбна знайсці грошы на аўтобус, бензін (дарога туды — назад), дастаўку джаракцаў, камандзіроўкі сваім работнікам. Пры гэтым у сельскі клуб прывізе чалавек трыццаць. Ды паглядзіць спектакль ва "ўсечасным" выглядзе, бо цалкам джаракцаў не прывезці ды не паставіць — памеры сцэны замалыя. Дык навошта ствараць складанасці, калі тыя тры дзсяткі аматараў тэатра можна на заказным аўтобусе прывезці ў Магілёў, Гродна ці Мінск, размясціць у спецыяльна створанай для гэтых мэт зале і паказаць паўнаватрасную пастаноўку з усімі задуманымі рэжысёрам тэхнічнымі асаблівасцямі? Упэўнены, што працэсі прывезці аўтобус з глядачамі да тэатра, чым цяжак тэатр да глядача. Але ў планах запісана: патрэбна ў аграгарадок!

— Магчыма, каб высковы жыхары не адчувалі сябе абдзеленымі ў плане культуры?

— Дык вось яны і будуць абдзеленымі ў той момант, калі тэатр ва ўсечасным выглядзе да іх прыведзе, а не яны выправяцца глядзець паўнаватраснае відовішча. А заадно, калі трохі раней выбяруцца, змогуць і па горадзе прайсціся, зайсці куды-небудзь яшчэ. Ва ўсім гэтым ездзіць на спектаклі. З Варшавы імячаць ва Уроцлаў, з Уроцлава ў Познань, Шчэцін, Торунь ці Кракаў — гэта прыклад Польшчы. Ні ў каго і думкі не ўзнікае, што Кракаўскі стары тэатр павінен ехаць у вёску. Парунаем: зараз ідзе вялікі канцэртны тур гурта "Muse". Вось я вазьму і пакрыўджуся, чаму Мінска няма ў спісе гарадоў. Я хачу на месцы паглядзець шыкоўны канцэрт, а мне прапануюць Маскву ці Варшаву. Смешна? І я пра тое ж... Прычыны які? Калі гастролі, то на падрыхтаванай пляцоўцы з усімі акалічнасцямі. Я не кажу, што ўсяму, дапусцім, Магілёву неабходна прыхаць у Мінск на спектаклі. Але калі гэта запатрабавана ў магілёўскай публіцы — можна паспрабаваць арганізаваць гастролі сталічных калег у тым жа Магілёўскім абласным драматычным тэатры. І наадварот...

— Наступным маем на вашай пляцоўцы пройдзе чарговы Беларускі міжнародны фестываль тэатраў лялек. Наколькі ён запатрабаваны?

— Фэстываль патрэбны з двюх пазіцый. Па-першае, гэта шыкоўная магчымасць для прафесіяналаў паглядзець, што робяць іншыя. Не абавязкова лепш, галоўнае — адрозна. Краіна ў нас невялікая, тэатры ведаюць адзін аднаго і, у прычыне, уяўляюць, чаго ад калег чакаць. Неспаздзяванкі магчымыя толькі на фестывалі. Вось прывяздзе які-небудзь тэатр і паказвае такое, што ўражае! Тады мы разумеем: ёсць і гэтакае, ды сябе арыентуем.

Па-другое, апошнія гады мы імкнемся даказаць айчынным глядачу, што ў беларускіх тэатраў лялек шмат пастаноўкаў еўрапейскага ўзроўню. І гэта вельмі-вельмі важна. Для павышэння, так бы мовіць, нацыянальнага гонару глядача. Вось аднойчы выпадкова пачуў размову мінакоў, што ішлі з заезднай антрэпры: "Ну не ведаю! Вось былі мы ў нашым тэатры — дык тое ж тэатр! А гэта што...!" Тут такая нацыянальна гордасць заўважыла, няхай і на побытавым узроўні!

— Мы не пагутарылі пра "Залатую маску": спектакль "Адвёсцей", які вы ставілі ў пецярбургскім Тэатры-студыі "Carlsson Haus", вылучаны на расійскую нацыянальную тэатральную прэмію.

— Гэта як прыходзіць, а табе гавораць: "Можна, шкададу хочаш?" Ты адказваеш: "Давайце!" Вось так і адношуся: прыемна, але не абавязвае. Хтосьці вылучыў туды гэту пастаноўку — і дзякуй. Я ніколі пра гэта сур'эзна не думай і не разумею, чаму туды ўсё імкнучца. Што да "Залатой маскі" як праекта — для мяне гэта доволі дзіўная канструкцыя... У Расіі ёсць такія "калулакі", што дзіву даешся. Ну, прыкладам, прэмію ў раздэле тэатра лялек прысуджае журы драматычнае! Вось дзе неспадзявана.

— У такім выпадку, не можам не задаць пытанне пра Нацыянальную тэатральную прэмію: што вы думаеце пра новыя ўмовы правядзення конкурсу?

— Мне не спадабаліся дзве рэчы. Наша краіна не такая вялікая, як Расія. У іх і тэатраў шмат, і спектакляў, адпаведна. Там ёсць магчымасць выбіраць акадэмікаў, у нас жа тэатральных дзеячаў не так шмат, адзін аднаго ведаюць, таму сістэма акадэмікаў не спрацуе. На першай прэміі было так: ад кожнага тэатра выбралі людзей (па пяць чалавек ад тэатра), і гэтая п'яцічка, не задзейнічаная ў намінаванай пастаноўцы, употай — амаль што веча! — галасавала. Потым вырашылі, што дмакратыі хоціць, — і атрымалася тое, што атрымалася...

Прынамсі, у Беларусі — толькі адзін тэатр оперы і балета. І мне вельмі смешна, калі ён вымушаны канкурываваць сам з сабой у новастворанай секцыі "Музычны тэатр". Відачы, і ТЮГ хутка будзе спаборнічаць сам з сабой... Калі гэта была агульная канкурэнцыя, выцягвала тое абсалютна нармальна, бо айчынных пастаноўкаў не так шмат. За-та што, што падзялілі ўсё па сектарах, давлялося і ўзнагароджанне праводзіць раз на два гады, бо не халае намінантаў...

— І я кажу быць? Вярнуць "народнае веча"?

— У Расіі ўжо дайшло да скандалу: там імкнучца зразумець, нацыянальная прэмія — яна ўсё ж такі дзяржаўная ці грамадская? Тое ж пагражае і нам. Натуральна, я зусім не супраць, каб прадстаўнікі дзяржавы, назначаныя дзяржавай, выбралі самыя дастойныя па іх меркаванні творы мастацтва. Тым больш, што такіх прэмій мала. Раздаваць. Толькі не гаварыце тады, што гэта мае дачыненне да тэатралаў, прафесіяналаў...

Я лічу, што пакуль няма лепшай ідэі, чым усіх ураўнаваць у правах. Лівідавачы розніцу паміж тэатральнай дзяржаўнай і недзяржаўнай формы ўласнасці ды галасваць усёй талакой. Праводзіць форум усё ж штогадова: чым багаты, як кажуць... Разумею, што магчымыя перакосы, там што хочаш можа ў кучу зваліцца. Але, прынамсі, ніхто не будзе нікога абвінавачваць: так склапае, вась так легла карта. Тады гэта будзе больш ці менш стацусная прэмія.

Сёння мы працягваем гаворку пра культуру Дзятлаўшчыны. Калі вы памятаеце, яна пачалася з таго, што ў раёне максімальна выкарыстоўваецца любы рэзерв для выканання немалога плана па аказанні платных паслуг. Ёсць у аддзела, аказваецца, не толькі батуты, але і электронны цір. Спрабавалі работнікі культуры набыць у пазабюджэтных дадатак абсталяванне для надзімання шарыкаў геліем і для вырабу поп-корна. Але, прагназуючы камерцыйную сітуацыю, высветлілі, што тэхнагляд пры такім раскладзе жыцця спакойна ўстановам культуры не дазволіць. Прыватніку, які паказвае практыка, тут разварочвацца прасцей: патрабавання і забарон менш. Мы з гэтым, дарэчы, пад час аўтатураў пастаянна сутыкаемся...

Можна бясконца разважаць пра ганебнасць залішняй камерцыялізацыі і яе залатую сярэдзіну ў дзейнасці клубаў, бібліятэк ды музеяў. Ясна адно: калі раёну даведзены план, значна павялічаны ў параўнанні з леташнім, яго, як ні круці, неабходна выконваць. Працоўную дысцыпліну, прынамсі, ніхто не адмяняў. Дык вось, план пазабюджэту на Дзятлаўшчыне выконваецца, як нам падаецца, з максімальным стараннем. Але гаворка ў артыкуле — не толькі пра гэта...

Акцыя "К":
журналістыкі
аўтапрабег
па СДК
і не толькі

Нават цэтлік з беларускім арнамантам

Карысць бурбалак

Яўген РАГІН, Кастусь АНТАНОВІЧ
Мінск — Дзяржынскі раён Міншчыны — Карэліцкі,
Дзятлаўскі, Мастоўскі раёны Гродзеншчыны — Мінск

Сола для дуэта

Пераначавалі ў дзятлаўскім гатэльчыку "Дзядзька Ваня". Файна. Праўда, так і не высветлілі, якое дачыненне мястэчка мае да чэхаўскага персанажа... Зранку адправіліся да радзівілаўскай сядзібы, што месціцца ў двары мясцовай бальніцы. Пісалі пра гэты старадаўні будынак неаднойчы. Менавіта тут мясцовыя ўлады мелі намер размясціць культурны цэнтр. Нічога не змянілася за апошнія гады. Хіба што сцены колішняй рэзідэнцыі сталі больш абшарпанымі. Усё зразумела: грошай няма.

Пазнаёмліся з начальнікам аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Аляксандрам Камаровым. Ён — з ідэолагаў. Колішні начальнік аддзела культуры Васіль Шыцько, прафесійны музыкант, — цяпер намеснік Камарова. Тандэм, як нам падаецца, вельмі магутны. Першы — арганізатар і стратэг. Пры гэтым перакананы, што калі нават крамны цэтлік будзе з нацыянальным арнамантам, тады ідэалогія цяжка будзе абвінаваціць у бяздзейнасці. Другі — таксама арганізатар-практык са стажам, цудоўна ведае, як з мак-

сімальнай карысцю выкарыстаць наўдны творчы патэнцыял. Вось так і саліруюць дуэтам. Распадарчае і творчае знітавана ў адзінае цэлае.

Як вырашаецца праблема матэрыяльна-тэхнічнай базы (здадайце хаця б ДК Наваельні з пачынным ацяпленнем, пра які пісалі ў папярэднім артыкуле)? Кіраўнікі аддзела распавялі пра тое, што наваельненскія прэбары клуба ў будынак крамы не маюць асаблівага сэнсу. Прыблізна такі ж эксперымент быў праведзены калісьці ў Казлоўшчыне. Праектна-каштарына дакументацыя каштавала столькі, што ахвота эксперыментавання знікла наоўго. Лепш замяніць дах у ДК Наваельні. Распадарчая група зоймецца гэтым тады, калі вызваліцца ад клопатаў, звязаных з падрыхтоўкай да абласных дажынак. А раённыя тры апошнія гады ладзяцца па аграгарадках. Гэта дае магчымасць давесці да ладу ўстановы культуры. Цяпер праблем няма ў Раклевічах, Жукоўшчыне, Хвінвяічах...

І нескладаны вывад: на вялікі жаль, яшчэ не паўсюль па рэальнай ідэалогіі і культура саліруюць суладным дуэтам.

Выступленне дзятлаўскага тэатра мальных бурбалак ля мінскай Рагушы.

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Ідэалогія, на мой капіт, толькі тады набывае сэнс, калі ідэя прысутнічае. І не абы-якая, а нацыянальная. На Дзятлаўшчыне, як мы пераконваемся не першы раз, названая ідэя прысутнічае напоўніцу. Ніхто не займаецца цэнзурай сэнсарыяў, ніхто не адшуквае таго, чаго няма. Замест гэтай "паказальнай" мітусні прысутнічае

канкрэтная выніковая павага да нацыянальнай культуры і роднай мовы. Шкада, але далёка не паўсюль такое назіраецца.

Аўтабібліятэка, добры дзень!

А цяпер — пра творчы складнік... Высветлілі, што бібліобус Дзятлаўскай райбібліятэкі толькі што выехаў з райцэнтра і згодна

з графікам скіраваўся ў **вёску Хадзюляны**. Кінулліся наўздагон. Паспелі. Бусік спыніўся на вясковай вуліцы. Яго ўжо чакалі чытачы. Значыць, усё — па графіку.

Сёння з бібліятэкарам аддзела абслугоўвання Нінай Малаіка і бібліятэкарам Святланай Магера вырашыла праехаць на бібліобусе і дырэктар райбібліятэкі Святлана Касцюк. Расказваем ёй, як летася ў пэўных вёсках Дзятлаўшчыны нам скардзіліся на тое, што даўно не прывяздае аўтабібліятэка. Дзятлаўцы працягваюць нам графік працы аўтабібліятэкі на чэрвень. У ім — 61 вёска. На дзень прыпадае ў сярэднім па

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Дубровеншчына / Салаўіныя трэлі

27 чэрвеня Дуброўна Віцебскай вобласці прымае ўдзельніку першага ў рэспубліцы Конкурсу майстроў традыцыйнай свістулькі "Салавейка", які праходзіць у рамках Міжнароднага фестывалю песні і музыкі "Дняпроўскія галасы ў Дуброўне".

Нездарма месцам правядзення конкурсу стаў менавіта гэты горад на Дняпры: сімвалам фестывалю з'яўляецца салавей. Дубровенская зямля здаўна славілася сваімі глінянымі промысламі, раней тут існавалі цэлыя кварталы з майстэрнямі. На вуліцы Ганчарная жыла вядомая майстэрыня Ганна Марачова. Яе работы — "марачоўскія" конкі, птушкі і іншыя персанажы — былі вядомы далёка за межамі Віцебскай губерні. Калекцыя яе прац маюцца ў музеях Мінска, Масквы і Санкт-Пецярбурга. Сучасныя ж майстры Дубровеншчыны працягваюць традыцыі майстэрства, захоўваюць характэрныя знешнія і гукавыя асаблівасці.

Старшыня журы конкурсу, прафесар, доктар мастацтвазнаўства, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахта адзначыў, што кожная свістулька нешта сімвалізуе. Так, напрыклад, Конь — галоўны сімвал сонца і абярэг; Мядзведзь — сімвал магчымасці, абуджэння прыроды, Баран, Карова — багачце, урадлівасць, Алень — сімвал дабрабыту, Жаваранак жа нясе на крылах вясну. Наогул, Птушка — сімвал радасці, шчасця.

Першы конкурс сабраў 16 ўдзельнікаў з 8 раёнаў вобласці, а таксама майстроў з нашай Магілёўскай і суседняй расійскай Смаленшчыны. Гран-пры атрымаў сябра Саюза майстроў народнай творчасці Мікалай Пратасеня, Першае месца за Алясяй Аўчыннікавай з Бешанковіцкага раённага Дома рамёстваў, Другое заняла майстар з Дуброўна Людміла Чарвінская, а прыз за Трэцяе месца ў касцюкоўскага майстра Віктара Бацаленкі. Таксама былі вызначаны пераможцы ў чатырох намінацыях "Лепшая дамашняя калекцыя", "Творчы дэбют", "Аўтарскі падыход у вырабе свістулькі" і "Захаванне народных традыцый".

Цягам конкурсу ўсе ахотныя маглі прыняць удзел у майстар-класах і паназіраць за працай прафесіяналаў, дзівячыся таму, як звычайны камячок гліны можа стаць маленькім творам мастацтва.

Ірына ШАЦІЛА,
вядучы метадыст Віцебскага абласнога
метацэнтра народнай творчасці
Фота аўтара

Гродзеншчына / Спявае Панямонне

У Гродзенскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці адбылася прэзентацыя кнігі "Гродзеншчына спяваючая" Марыны Петуховой і Марка Копы, якую ладзіў аддзел краязнаўства Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Яўхіма Карскага.

Да кнігі вельмі добра стасуецца слова "першая". Упершыню не толькі на Гродзеншчыне, але і ва ўсёй Беларусі з'явілася даследаванне па гісторыі становлення і развіцця харавой культуры рэгіёна. Выданне засведчыла і наяўнасць першай творчай дынастыі даследчыкаў на гродзенскіх землях: бацька і дачка, падрыхтавалі ўнікальную кнігу, якая, не паспешы выйсці, адразу ж стала бібліяграфічнай рэдэкацыяй.

Амаль 30 гадоў Марк Аляксандравіч узначальваў Абласны метадычны цэнтр народнай творчасці, 10 гадоў выкладаў у абласным культасветвучылішчы, а ў яго кампазітарскім багажы каля дзюж соцень песень. У 1993 — 1998 гадах Коп быў абраны старшынёй Рэспубліканскага Савета дырэктараў абласных метадычных цэнтраў народнай творчасці пры Інстытуце праблем культуры. Таксама Марк Аляксандравіч — ініцыятар і кіраўнік клуба творчай інтэлігенцыі "Грані" Гродзенскага абласнога метацэнтра.

Марына Аляксандраўна працавала артыскай хора Белдзяржтэле радыёкампаніі, Гродзенскай капэлы, з 1998 года — выкладчык харавых дысцыплін Гродзенскага музычнага каледжа. У 2008 годзе яна стала лаўрэатам прэміі імя Аляксандра Дубко Гродзенскага абласнога метацэнтра "За творчы дасягненні ў галіне культуры і мастацтва" у намінацыі "Настаўнік года". Яе стараннямі быў створаны Маладзёжны акадэмічны хор "Акварэль" (ён мае статус "народнага") і на працягу васьмі гадоў Марына Маркаўна была мастацкім кіраўніком і дырэктарам калектыву. Выхаванцы Марыны Маркаўны па класу вакалу і пастаноўкі голасу неаднаразо-

Падчас прэзентацыі кнігі "Гродзеншчына спяваючая".

Фрагмент экспазіцыі Кулоўскай бібліятэкі-музея.

га маштабу?) Выкарыстоўваем шчаслівы шанц. Чытачка Алена Грэцкая раней кіравала фермай, цяпер — пенсіянерка, у кніжнай чародцы яна першая. Доўга выбірае чытво. Кожная скрынка, дарэчы, мае жанравыя ўказальнікі на роднай мове. Ды яшчэ і бібліятэкаркі парадамі дапамагаюць. Грэцкая задаволена. Хоць і лета, грады ўвагі патрабуюць, але і для чытання час заўжды знайдзецца. Так што Алена Мікалаева — чытачка пажыццёвая і дасведчаная. Такія для бібліятэкараў — на вагу золата.

Мы ж цяпер ведаем, як павінен працаваць бібліюс.

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Анатанавіча

Пабачышы ўпершыню ў жыцці бібліюса, пераканаўся, што ў такім фармаце (некалькі скрынак з кнігамі ў звычайным мікрааўтобусе) ён ніколі не зможа замяніць стацыянарную бібліятэку. Не кажу пра асветніцкую працу (зразумела, што на яго базе не створыш краязнаўчае фарміраванне ці клуб чытальнікаў) — усёго толькі пра кнігавыдачу гаворка. Можа, у такой сітуацыі варта было б прапанаваць у якасці платнай паслугі электронныя кнігі з магчымасцю арэнды рыдараў ці планшету? І часта не трэба прыязджаць у аддаленую вёску, і асартымент друкаваных кніг можна не павялічваць. А пакулы ў якасці рэкламы сваіх твораў маладым беларускім пісьменнікам хочацца прапанаваць хаця б некалькі разоў на год праехацца з бібліюсам. Пераканы, ім будзе цікава даведацца пра попыт на іх кнігі ў сельскіх жыхароў.

Аляксандр Карпов.

У Харэўшчых працуе бібліюс.

Радзінны дом у Харэўшчы.

Алена Сіўка ля аб'ектунага клуба ў Хвінявічах.

Працяг матэрыялаў аўтатура журналістаў "К" па ўстаноўках культуры Гродзеншчыны чытаюць у наступных нумарах.

"Сектар" у Хвінявічах

Закарцела паглядзець, як адрамантаваны клуб у Хвінявічах. Адрамантаваны цудоўна! Ягоны кіраўнік Алена Сіўка яшчэ не прывычалася да таго, што кіруе "сектарам па арганізацыі да-сугу "Хвінявіцкі дом культуры".

У кожнай вобласці — свае экзоты, народжаныя аптымізацыяй. Нас жа зацікавіла іншае, сапраўды карыснае для калег Алены Іосіфаўны з іншых абласцей. Справа ў тым, што "сектар" не мае праблем з наладжаннем начных дыскатэк для падлеткаў. Мы вельмі здзівіліся. Звычайна, чум з нагоды забароны начных

дыскатэк толькі скаргі і просьбы вырашыць праблему на міжміністэрскім узроўні. А тут — ніякіх енкаў! Вось хвінявіцкі дыскатэчны "рэцэпт": правядзенне разавых начных мерапрыемстваў санкцыянуюць старшыня сельсавета Аляксандр Язэйка і ўчастковы інспектар Сяргей Шапоўскі. У

роставых лялек і тэатр мыльных бурбалак. З імі "камерцыйны" намеснік (не блытаць з індывідуальным прадпрыемствам!) гастралюе па ўсёй краіне. Так і пазіцыянуе свае самадзейныя тэатры, дзе акцёрамі — школьнікі: "35 роставых лялек могуць упрыгожыць любое ваша свята, прыехаць у любую кропку Беларусі,

правесці ўрокі па правілах дарожнага руху, музычныя спектаклі, дні нараджэння і г.д." Перавага, натуральна, аддаецца свайму раёну. А ў любую кропку тэатры накіроўваюцца пасля ўгаднення з аддзелам і так, каб гастролі не заміналі артыстам вучыцца ў школе. Што, такая пастаноўка справы ўражвае? А інакш і быць не можа. Ну не існуе больш у Беларусі тэатра роставых лялек.

Менавіта з гэтай прычыны Іван Каско называе яго "Беларускім", настольківа адстойваючы гэту прыналежнасць яшчэ і з той прычыны, што можа прапанаваць глядачу дзеі на беларускай мове.

Калі казаць пра канкрэтны спектакль, скажам, у Слуцку, збор з прадстаўлення, дзе і лялькі былі, і бурбалкі, склаў 20 мільёнаў рублёў, у Старобіне — чатыры мільёны. Канешне, ладная частка заробленых сродкаў вяртаецца "Мелодыя душы" ў выглядзе сучаснай апаратуры, што цалкам заканамерна. Вось такая бухгалтэрыя. Быць першым заўжыць цяжка, але эканамічна выгадна.

Як сам Іван Каско кажа, яму да пенсіі — аж 15 гадоў. І ёсць у яго заветная мара: адкрыць прафесійны тэатр. Як вы думаеце, здэйсніцца задуманае?

Агульнае (не)лірычнае заключэнне

Аўтатуры не перастаюць нас здзіўляць. Падаецца, і пісалі мы пра Беларускі гульнявы тэатр роставых лялек, аднак з гадамі не прыйшла справа ў заняпад. Праект развіваецца, становіцца ўсё больш самадастатковым. І хто пасля гэтага стане свяржэцца, што ў індывідуальнага прадпрыемніка больш ініцыятывы, чым у дзяржаўнага служачага? Галоўнае — творцам застацца пры любых жыццёвых сітуацыях. Тады нават ад мыльных бурбалак толькі немалы будзе. Дарэчы, цяпер кожная бурбалка ў тэатра ўтрымлівае невялікі агеньчык. Ніколі такога не бачылі. А вы?

Фота аўтатураў К

ва становіліся пераможцамі міжнародных конкурсаў.

Кніга "Гродзеншчына спяваючая" — сваеасаблівы экскурс па старонках гісторыі харавога мастацтва нашага краю яна дае магчымасць пазнаёміцца з лепшымі харамі рэгіёна, з геаграфіяй іх міжнародных гастролёў, шматлікіх фестываляў і конкурсаў. Упершыню асвятляецца роля інстытуту шэфства вядомых дзеячаў культуры, спецыялістаў АДНТ, ДМШ, сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў над мастацкімі калектывамі. Асобныя раздзелы апавядаюць пра візітоўкі харавога мастацтва Гродзеншчыны: Дзяляціцкую народную харавую капэлу, Запольскі народны хор, народны ансамбль песні і танца "Нёман". Асабліва ўвага надаецца фарміраванню гродзенскай вакальна-харавой і кампазітарскай школы. На старонках кнігі паўстаюць творчыя партрэты выбітных хормайстараў і кампазітараў.

Любоў ТУРМАСАВА, загадчык аддзела краязнаўства Гродзенскай абласной навуковай бібліятэкі імя Яўхіма Карскага

Ушаччына /

Іткачы, і разбярэ...

У Віцебскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці працуе выстаўка народнага клуба народных майстроў і самадзейных мастакоў "Адраджэнне" Ушачкага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці.

Узельнікі і пераможцы першага Конкурсу майстроў традыцыйнай вясціўкі "Салавейка".

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Клуб пачаў сваю дзейнасць з 1993 года, калі майстроў Ушаччыны ўпершыню запрасілі паўдзельнічаць у "Горадзе майстроў" пад час правядзення "Славянскага базару ў Віцебску". З таго часу і склаўся калектыв, у які сёння ўваходзіць 28 адмыслоўцаў. Яны займаюцца сапаломкапільнем, разьбой па дрэве, ткацтвам, вышываннем, выцінанкай, жывапісам і іншымі відамі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

У 1996 годзе клубу народных майстроў і самадзейных мастакоў было прысвоена званне "народны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь". З 2009 года яго кіраўніком з'яўляецца Ала Кузусёнак, якая праводзіць мноства экспедыцыйных пазездак для збору звестак пра народных умельцаў Ушачкай зямлі.

Андрэй СТРУНЧАНКА, вядучы метадыст Віцебскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці

Шчучыншчына /

"Псалтыр"

з бібліятэкі-музея

Куляшоўская бібліятэка-музей слянянскага побыту — адна з многіх на шчучынскай зямлі, што займаецца краязнаўчай дзейнасцю ды адраджэннем культурнай спадчыны. Установа створана яшчэ ў 1949 годзе ў хаце мясцовай жыхаркі Антаніны Круповіч. Загадчыцай працавала Ніна Грыцько. Ішоў час, мяняліся будынкі ўстановы і яе работнікі...

Лёс бібліятэкі вызначыўся толькі ў 1975-м, калі яе канчаткова перанеслі ў калгасную хату, у якой культасветустанова існуе і па сённяшні дзень. З ліпеня 2007 года яна рэарганізавана ў бібліятэку-музей слянянскага побыту, установу, якая сумяшчае ў сваёй дзейнасці функцыі бібліятэкі па абслугоўванні насельніцтва літаратурнай і задачы грамадскага музея па прапагандзе культурнай гістарычнай спадчыны. Працуе ва ўстаноў Людміла Пявадзіка.

У зону абслугоўвання бібліятэкі ўваходзіць 23 вёскі, дзе пражывае 704 чалавекі. Бібліятэкай-музеём карыстаецца каля 500 чалавек, штогадовая ж кнігавыдача складае больш за 8 тысяч асобнікаў. Цягам многіх гадоў Людміла Мікалаеўна старанна збірае краязнаўчыя матэрыялы: успаміны старажылаў вёскі, фотаматэрыялы, дакументы па яе гісторыі, а таксама пра калгас, удзел зямлякоў у Вялікай Айчыннай вайне. У лепшыя вёскі ёсць гістарычныя даведкі, таксама запісаны падзеі перыяду ўстаноўлення Савецкай улады, стварэння гаспадаркі, сабраны матэрыялы па вуснай спадчыне: народныя песні, прымаўкі, казкі.

Прыходзіць наведвальнік, выбірае кнігі, потым абавязкова завітвае ў музей. А тут ёсць вельмі цікавыя рэчы: куфэрак з адзеннем, лапці, плечыня калыска, прылады для часання лёну і для таго, каб кудзелю прасці. А на палічцы — званы ды лыжкі, гаршкі ды міскі. І самае ўнікальнае, што ёсць у музеі, — старажытная кніга "Псалтыр".

Ташына СОСНА, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Шчучынскай ЦЭС
Фота аўтатура

Тактыка культурнага развіцця

Якая карысць ад гарадскіх?

У некаторых раёнах у апошнія гады паспяхова, але без асаблівага розгаласу праходзяць летнікі па традыцыйнай культуры. Ініцыятыва часцей за ўсё грамадская, але з падтрымкай мясцовай улады і работнікаў культуры. Я зараз не пра этнаграфічныя экспедыцыі, хадзя і даследаванні ў летніках праводзіцца. Звычайна асноўная мэта апошніх — далучэнне гарадской моладзі да традыцыйнай культуры, пагруканне, хоць ненадоўга, у вяскове жыццё.

Сёлета з 8 па 12 ліпеня ў Любанскім раёне пройдзе V Рэгіянальны фест традыцыйнай культуры "Пятровіца". Ётак на Любаншчыне называюць Пятроўскі пост, які завяршаецца 12 ліпеня, у дзень святых Пятра і Паўла. Назву абралі для летніка, які спачатку планавалася як школа традыцыйнага танца. Аднак з кожным годам дзейнасць яго пашыралася. Цяпер удзельнікі маюць усё больш магчымасцей пазнаёміцца з рознымі аспектамі традыцыйнай культуры Любаншчыны, павучыцца рамёствам і гатаванню.

У Шпілавічах на Петрака быў кірмаш — да жыхароў з'яжджаліся родныя і сваякі. Летнік "Пятровіца" — своеасаблівы працяг гэтай традыцыі. Арганізатары — сям'я Кухарэнкаў і работнікі культуры раёна. Удзельнікі прыязджаюць з усёй Беларусі, а таксама з Расіі, Літвы. Часам запрашаюць работнікаў культуры і гурты з іншых раёнаў. Сёлета гасямі фесту стануць гурт "Набіліцы" з вёскі Баранава пад Старымі Дарогамі і Зінаіда Крупная з Вілейшчыны. Такім чынам, будзе магчымасць параўнаць танцавальныя манеры трох раёнаў.

За чатыры гады назбіраліся гігабайты аднятых майстар-класаў, песень. Здаецца, бяры да вывады мультымедыянай зборнікі. Былі б срэды... Адбываліся і міні-выправы ўдзельнікам да носьбітаў фальклору. Ётыя матэрыялы таксама каштоўныя.

Як на мой погляд, даўно наспела неабходнасць пераймаць вопыт Любанскага раёна. Падчас "Пятровіцы" тут можна было б зладзіць абласны, а то і рэспубліканскі метадычны семінар з тэматыкай нахвост "Найноўшыя метады далучэння моладзі да традыцыйнай культуры". А ў тым, што метадык выкарыстоўваюцца самыя сучасныя, давляецца перакананасць на ўласным досведзе. Сёлета на Новы год трапіла на фолькарафон у Капенгаген, дзе праводзіла майстар-клас па беларускіх танцах. Датчане, шведы, немцы, паліякі, французы, італьянцы вывучылі "Кяханачку" і "Месяц" з Новінаў Бярэзінскага раёна і "Польку-бабачку" з Лельчыцкага. На пачатку заняткаў, узгадаўшы метадык выкладання Сяргея Выскваркі, кіраўніка ўзорнага фальклорнага ансамбля "Верабейкі" з Любані, доўга "угтапвала" з вучнямі троххорк і толькі ў самым канцы перайшла да вывучэння фігур танцаў. Аказалася, што такім жа чынам выкладаюць ці не ўсе, хто праводзілі на фолька-марафоне майстар-класы.

Некаторыя ўдзельнікі "Пятровіцы" сёлета прыедуць пяты год запар. Мабыць, работнікам культуры з іншых раёнаў цікава было б даведацца, што вабіць суды моладзь, што ўтрымлівае, каб і ў сьбе паспрабаваць разгарнуць якую іншыцятыву. Абапірацца вярта на мясцовых краязнаўцаў, выхадцаў з раёна, якія жывуць у вялікіх гарадах, цікавацца традыцыйнай культурай і, можа, хацелі б паказаць сваю малую радзіму вярнуць.

З іншых ажыравых прыкладаў — этнаграфічны летнік на Петрыкаўшчыне, што праходзіў у 2012 і 2014 гадах (прымяраюцца да фестывалю "Покліч Палесся"). Моладзь з'яжджаецца туды з усёй рэспублікі, каб пазнаёміцца з традыцыйнай культурай Палесся, параўнаць яе з культурай сваіх родных мясцін. Да абеду выпраўляюцца па вёсках, апытваюць носьбітаў фальклору. Пасля абеду ёсць час пазнаёміцца, наведаць музей раёна, прагуляцца па цэляходзе. Месяц у летніку летась было ўсюго 15, удзельнікаў набіралі праз сацыяльныя сеткі.

Арганізатары летніка — спрэс дзяржаўнай установы — аплачваюць для моладзі жылло (у 2014 годзе аматары этнаграфіі жылі ў гатэлі "Над Прыпяццю" вёскі Ляскавічы) і транспарт. Рукавіком жа навуковых даследаванняў выступае Веткаўскі музей стараабрадніцтва і беларускіх традыцый. Дзякуючы дырэктару яго гомельскага філіяла Пятру Цялку вынік петрыкаўскіх летнікаў нават можна ў руках патрымаць: нядаўна выйшаў зборнік палых матэрыялаў, сабраных удзельнікамі.

Для работнікаў культуры Петрыкаўскага раёна такі навуковы дэсант, хай і аматары, але гатовых укладаць сілы і час у збор фальклорна-этнаграфічнага матэрыялу, — вялікая дапамога. І выгоды ад такога супрацоўніцтва навідавоку: папаўненне метадычнага фонду, увага да традыцыйнай культуры раёна, новыя ідэі, разварушванне культурнага жыцця. Праўда, складалася ўражанне, што некаторыя работнікі чымяна разуменні, чаму да іх у раён прыходзіла моладзь і якая дапамога ёй патрэбная (скажам, даведацца, ці на месцы інфарманты, ці не зляглі яны ў балычню, ці не з'ехалі куды).

Прапанова на ўзроўні ідэі: чаму б не рабіць летнікі на базе дамоў рамёстваў, дзе яшчэ ёсць носьбіты традыцый, што могуць вучыць моладзь? У Польшчы, напрыклад, зацікаўленыя людзі плаціць немалыя грошы, каб прыхаць да народнага майстра, пажыць пры яго сядзібе з тыдзень, папрацаваць з ім у майстэрні. Канешне, патрэбны арганізатар, рэклама. У век сацыяльных сетак за пярсам справа не стане. Арганізатарамі маглі б выступіць установы культуры. Вось ужо і план па пазабюджэтай дзейнасці, лічы, у кішні.

Алена ЛЯШКЕВІЧ, журналіст

[...] Скончыўшы дзесяцігодку ў Оршы, Мікалай Крукоўскі паспяўтаў шчасця на іспытах у Маскоўскі авіяцыйны інжынерны інстытут. Але падвалі не надта добрыя веды ў матэматыцы. Вярнуўся ў Оршу, куды крыву раней пераехаў на сталае жыхарства і башкі. Без экзаменаў яго прынялі ў 1940 годзе на I курс Віцебскага ветэрынарага інстытута. Але правучыўся толькі год: пачалася вайна. Проста з інстытута яго скіравалі на працу ў горад Сьноўка.

У верасні 1941 года Крукоўскі добраахвотнікам пайшоў на фронт. У стралковым палку пад Смаленскам быў прызначаны камандзірам аддзялення.

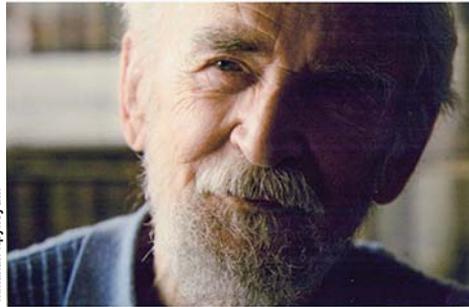
Армія трапіла там у акружэнне, у так званы "Вяземскі кацёл". Байцам, зусім маладым, "не абстраляным" хлопчыкам, быў дадзены загад прарывацца праз замкнутыя фашыстамі кольца па адным. Хлопцы падзялілі і з'елі ўвесь свой паёк, развіталіся адзін з адным. Мікалай паглядзеў на сваёго лешгага франтавога сябра — мандаліну, пацалаваў яе і павесіў на вельмі высокую сасу. Ён развітваўся з ёй назаўсёды... І кожны з байцоў пайшоў куды вочы глядзюць: як пашануе. Хто загінуў, хто трапіў у палон. Мікалая схавалі немцы. А мандаліна так і засталася самотна вісець у воеўскім лесе. Высока-высока... Такое сямейнае паданне засталася з той трагічнай гісторыі.

Пра тое, як маладым салдатам Мікалай Крукоўскі трапіў у палон, цікава гаворыць ён сам у інтэрв'ю з Юрыем Залозкам: "На тэцім прарыве трапілі ў рукі немцаў. Таксама было паўчыццё непрыемнае — уздымаць рукі ўгору. Мы ж выхаваныя былі, што трэба рабіць харакіры... Ішлі на вёску выматанія, есці не было чаго. Снег тады ў кастрычніку выпаў. Падыходзім да вёскі — глядзім, выходзяць адзін за адным пяць хлопцаў у нейкай няяскай форме. Яны з аўтаматамі, а ў нас іржавыя трохлінейкі, і за міні метраў 300-400 роўнага поля, пасыпанага снегам. Потым мяне энкавдыст пытаў: "Як чаму вы зрабілі гэта?" Я яму хацелі сказаць: "Патрадзеў бы я на цябе". Вайна ёсць вайна".

Мікалай Крукоўскі трапіў у групу маладых ваеннапа-

Мікалай Крукоўскі — чалавек універсальных поглядаў, які пражыў доўгае, яркае і насычанае жыццё. Партизан-ардэнаносец, ён пранёс праз усё жыццё наступствы атрыманага ў бай ранення. А пазней — творца сучаснай эстэтыкі і арыгінальнай канцэпцыі беларускай нацыянальнай ідэі, аўтар унікальных кніг і мноства артыкулаў філасофскага, культуралагічнага, паліталогічнага зместу, прафесар культуралогіі ў Беларускам дзяржаўным універсітэце і Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў, а яшчэ — грамадскі дзеяч, астраном-аматар і выдатны музыкант, аматар турпаходаў і спорту...

Са згоды аўтара манаграфіі "Мікалай Крукоўскі. Бляск і трагедыя жыцця" Анатоля Астапенкі "К" друкуе фрагмент ягонай кнігі, дзе раствараецца пра ваенны лёс знакамітага беларуса.

Мікалай Крукоўскі.

Універсал

Партизан-ардэнаносец, які стаў філосафам

лонных, якіх павінны былі адзедзіць ў Нямеччыну. Ехалі ў таварных вагонах пад пільнай ахвой нямецкіх салдат. Ноччу, ужо пад Смалявічамі, Мікола ўбачыў, што ахоўнікі адышлі ў іншы вагон і ёсць магчымасць уцячы. Для гэтага трэба было толькі скончыць з цягніка на поўнай ходзе. Ён крывінуў: "Хлопцы, трэба ратавацца. Бэта наш шансі! Скочы, і ніхто нас не зловіць!" На дзіва, яго амаль ніхто не падтрымаў. Потым ён шмат разоў будзе ўспамінаць той эпізод з горыччу [...].

Аднак двое хлопцаў усё ж падтрымалі Міколу, і яны скончылі з таварніка. Паблісіся трохі, але засталіся жывымі, і галоўнае — свабоднымі. Трохі пабэдзваліся па незнаёмым вясковым мясцінах, Крукоўскі вярнуўся дадому.

Вось так упершыню на поўніцу вызначыўся вольналюбівый характар будучага

вучонага. Такім ён будзе і ў навуцы — бескампрамісны, сумленны. Ніколі не скорыцца ён перад цяжкасцямі, ніколі не зможа зрадыць не толькі блізім, але і сваім ідэалам, высокім прынцыпам.

Мікалай вярнуўся ў Оршу, у бацькоўскі дом, дзе заставаўся ўжо толькі яго дзядуля з бабуйкі. Бацька — Ігнат Крукоўскі — ваяваў на фронце, маці — настаўніца Марыя Мікалаеўна — разам са сваёй школай падалася ў эвакуацыю, на усход.

З верасня 1941 года ён жыве ў гэтым доме. Але ўжо на пачатку 1942-га звязуецца з партызанамі брыгады Заслонава і стаў у ёй сувязным. Узімку 1942 — 1943 гадоў з мэтай канспірацыі працаваў спачатку падлікоўцам аддзела добраўпарадкавання, а каб замацавацца ў Оршы, ён пастанупіў на працу ў БНД — Беларускай народнай дом. Ёта была культурная ўстанова. Яна займала будынак аэраклуба, у якім калісьці быў сабор, разбураны ў савецкія часы. БНД меў народны хор, а таксама нааваствораны аркестр, дзе Мікалай Ігнатавіч павінен быў граць. Вось як ён прыгадвае гэты эпізод: "Нават канцэрт адзілі далі на ільнокамбінаце. БНД быў проста высквай для вытаваняня. Там сабраліся інтэлігентныя людзі. Я выкарыстоўваў яго як "страху" для сваёй агентурнай дзейнасці".

Неўзабаве прыйшоў загад перайсці для далейшай барацьбы з ворагам у атрад. У сакавіку 1943-га Мікалай Крукоўскі быў прызначаны на пасаду камандзіра аддзялення, а пазней — начальніка штаба атрада "Малады Бальшавік" брыгады. А 5 снежня 1943-га Крукоўскі паранены падчас адной з варажых блокад і сутычак з ворагам: куля прашляла яму кісьць левай рукі, пашкодзіўшы сужалыя. Рана зажыла, але ў далейшых сваіх разліках на мірны лад жыцця чалавек павінен быў канчаткова развітацца з думкамі пра набыццё скрыпкі і прафесійны заняткаў музыкай.

У гэты час ён наладжвае сувязь з бацькамі. Вядзе перапіску з маці. Лісты да маці — прыклад шчырасці, сынавай любові, сведчанне непрымырымасці да фашысцкай навалы і жадання перамагчы.

З ліста да маці ад 16 лютага 1944-га: "Раны почти закрылись. Самочувствие замечательно. Уже начал работать начальником штаба отряда. Командование бригады податывает о присвоении мне звания лейтенанта и одновременно представило к правительственной награде. Ребята, окружающие меня, замечательные. Особенно один, из Москвы, лучший мой друг гриша — веселая, насмешник, музыкант и художник, а вместе с тем и очень важный диверсант. Одновременно, бьем немцев воево".

У гэтым лісце ўпершыню ўзгадваецца Рыгор Мікаленка, з якім Мікалай будзе сябраваць усё жыццё.

Цікава, што нягледзячы на віхуры ваенных дзеянняў, на жыццё, поўнае небяспекі, няўпэўненасці ў прастай ісціне — ці пабачыш ты заўтра сабыт, альбо будзеш лжачы сабытм у беззменнай магіле, — Мікалай Крукоўскі думае... пра кнігі!

Вось вытрымка з ліста да маці ад 21 кастрычніка 1944-га: "С жадносьцю прочёл все письма. Не меньшее удовольствие и радость доставил мне и перевод на 1000 руб. Я с минуту, восторженно, созерцал его, и в туманной далих моей разгоряченной фантазии уже мерещились, что бы ты, мама, думала?... Книжки... Целье груды книг, приветливо раскрывавшие мне объятия тысячных с золотом переплетов, вешавших на меня со своих атласных страниц таинственным духом древности, навивавших голову мою всевозможной мудростью и соблазнавшим мое воображение полными изящества формами и красотою искусства".

Вайна скончылася. Партизан Крукоўскі быў унагароджаны медалямі "За адвагу" і "Партизану Айчынай вайны" I ступені, орданам Айчынай вайны I ступені. А 20 красавіка 1944-г. самалётам ён быў пераправіты на лячэнне ў савецкія тэле. Пасля трохмесячнага лячэння працаваў на заводзе ў горадзе Таржуху. Аднак для Крукоўскага выпрабаванні не скончыліся. Раптоўна яго арыштоўваюць (быццам для правэркі) і на нявызначаны час яго адпраўляюць у спецлагер № 140 у г. Капініне. Праз падобныя спецправеркі, а насамрэч ГУЛАўскія лагеры, прайшлі многія ваеннаслужачыя, якія ў час вайны трапілі ў палон да немцаў.

[...] Аднак нашаму герою, будучаму маэстра савецкага лагера. Магчыма, адгярпа сваю ролю і тое, што Капінінскі лагер яшчэ не паспеў на ўсю моц запустіць карны махавік... [...] І зноў ягоны шлях лжачыць да бацькоўскага дома. Праз некалькі дзён пасля ўцякаў ён вяртаецца ў Оршу, і пачынаецца мірнае жыццё... У 1945-м стапае на I курс Філалагічнага факультэта БДУ. Спецыялізуецца ў галіне эстэтыкі і літаратуры... [...]

ф о т а ф а к т

На Будслаў!

На гэтым тыдні з усіх куткоў Беларусі ў Будслаў, да цудатворнага абраза Божай Маці, сцякаліся пілігрымы: хто пешаю, хто на аўтобусах, а хто і на веласіпедах. Традыцыйнае велопаломніцтва з Мінска ўзначаліў мітраполіт Мінска-Магілёўскі Тадэвуш Кандрусевіч. Яго Эксцэленцыя ўпэўнена трымаецца ў сядле і перакананы, што язда на ровары ўвасабляе важны прынцып духоўнага жыцця: каб не паваліцца, трэба няспына прыкладаць высіпкі ды рушыць наперад.

Пра перспектывы Будслаўскага фесту — у наступных нумарах "К"

Мітраполіт асцёўкі шлях пілігрымаў і сам сёу на ровар. / Фота Аляксандра Шчыльніцкага

З цікавасцю працягаў у прэсе дзевяць гадоў таму матэрыял гісторыка, падпалкоўніка запasu Міхаса Рыскава "Незнаёмы Шамякін. Эпізод з франтавой біяграфіі народнага пісьменніка Беларусі", дзе распавядаецца, што свой творчы шлях Іван Пятровіч пачаў у газеце "Часовай Сера" як паэт у 1940—1942 гадах. А тагачасны супрацоўнік гэтай мурманскай газеты Рыгор Ладысеў, ураджэнец Віцебшчыны, у лістападзе 1941-га ў паздзях па вайсках крайняга правага флангу саветска-германскага фронту суправаджаў спецыяльнага карэспандэнта маскоўскай "Красной звезды" Канстанціна Сіманава. Дык вось, Ладысеў сведчыць, што на Поўначы Сіманаў напісаў знамітыя вершы "Женщина из-под Вичуга" і "Жди меня", а акрамя гэтага — "Ты помнишь, Алеша, дороги Смоленщины...". У свой час мяне ў апошнім вядомым вершы зачепіў радок: "Ты помнишь, Алеша, изба под Борисовом..." Але пра ўсё па парадку.

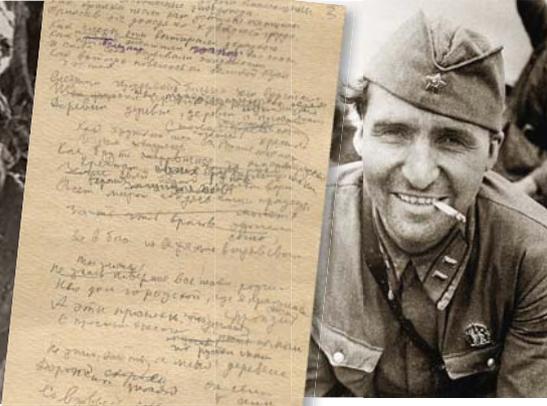
Так сёння выглядае прасцягненне пры дарозе з Барысава на Талачын са спадарожніка.

І ўсё ж Трасцянка пад Талачыном...

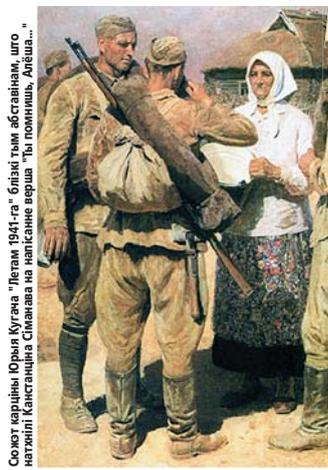
У час працы над ваенным раздзелам кнігі "Талачын", што выйшла ў Мінску ў 1983-м, я перачытаў вершы Сіманава гадоў Вялікай Айчыннай і затрымаўся на згадным радку. Як кразянаўца ведаў, што падчас баявых дзеянняў у гады Вялікай Айчыннай у Талачыне былі камандуючы танкавай арміяй Павел Ротмістраў, генерал Іван Чарняхоўскі, камандзір 2-га гвардзейскага танкавага корпуса генерал Аляксей Бурдзіны, пісьменнікі Ілья Эрэнбург, Эль Рэгістан, Аляксей Суркоў, Канстанцін Сіманаў. Перачытаўшы "Ты помнишь, Алеша, дороги Смоленщины..." (радкі, як вядома, звернуты да Суркова), задумаўся: дзе маглі разгортвацца падзеі? Дзе пачуў Канстанцін Міхайлавіч "по мертвому плачущий девичий крик", дзе бачыў "седую старуху в салопчике плисовом"? Дарогу да Барысава ведаю добра, стаў перабіраць у памяці населеныя пункты. Адно было зразумела: гэта вёска ля самай дарогі, куды паэт зазірнуў літаральна на хвілінку. Варыянты — некалькі, але найбольш верагоднай мне здалася вёска Трасцянка, дамы якой пачынаюцца ля самай аўтамагістралі Масква — Мінск.

Канстанцін Сіманаў і Аляксей Суркоў — ваяводы. 1941 — 1942 гады.

Канстанцін Сіманаў у 1941 годзе, чарнаван аўтаграф вершы.

Сожат гарыны Юрыя Кугана "Летам 1941-га "Летам 1941-га" бліжэй тым абставінамі, што... напісаў Канстанцін Сіманава на напісанне вершы "Ты помнишь, Алеша..."

Камень у памяці Сіманава на Буціцкай полі пад Марцінавам.

Пасля такіх разлікаў я звярнуўся да дзённікавых запісаў Канстанціна Сіманава ў двухтомніку "Розньны дні вайны". У прадмове аўтар адзначае: "...когда пишешь о таком тяжком деле, как война, фантазировать и брать факты с потолка как-то не тянет. Наоборот, всюду, где это позволяет твой собственный опыт, стараешься держаться поближе к тому, что видел на войне своими глазами". Прачытанае настроівае: у вершы выкарыстаны факты, з якімі сапраўды сутыкнуўся ваенкар газеты Заходняга фронту "Красноармейская правда" Канстанцін Сіманаў. Ён рэдэкаці, дзе працаваў, апрача яго, Суркоў і іншыя літаратары, у першыя дні вайны знаходзіліся ў Магілёве. Выконваючы заданне рэдэкаці, дабіраючыся да Барысава і назад, паэт мог праязджаць праз Талачын.

Потом вдруг открылась дверь в сени, и мы услышали, как близко, должно быть в соседнем дворе, пронзительно кричит женщина. Бабка, сев рядом с нами на лавку, спокойно следила как мы жадно пьем молоко. — Все у нас на войне, — сказала она. — Все сыны на войне и внуки на войне. А сюда скоро немец придет, а?

— Не знаем, — сказали мы, хотя чувствовали, что скоро. — Должно скоро, — сказала бабка. — Уж стада все прогнали. Молоко последнее пьем. Корову-то с колхозным стадом отдали, пусть гонят. Даст Бог, когда и обратно пригонят. Народу мало в деревне, все уходит. — А вы? — спросил один из нас. — А мы куда ж пойдём? Мы тут будем. И немцы придут, тут будем, и наши вспаить придут, тут будем. Дождёмся со стариком, коли живы будем". Прачытаўшы гэта, я падумаў: апавед мае наўпростыя адносіны да твора "Ты помнишь, Алеша...". Вырашыў напісаць Канстанціну Міхайлавічу, каб ён удакладніў месца, дзе адбыліся апісаныя падзеі. Нягледзячы на вялікую занятасць (Сіманаў у той час узначальваў Саюз пісьменнікаў СССР, вёў перадачу на тэлебачанні, працаваў над новымі творами), паэт даволі апэратыўна Даслаў падрабязны адказ:

Дзе насамрэч месцілася "изба под Борисовом" з верша Канстанціна Сіманава "Ты помнишь, Алеша...?"

народу і бабы проважали на войну гарней. В одной из деревенок мы выпили молока и пожевали сухарей..." Дальше текст дневниковой записи совпадает с текстом книги. Перечитав эту старую запись, думаю, возможно, вы и правы в своём предположении, что деревенька, в которую мы заехали, была где-то под Толочином. Борисов появился в стихотворении, потому что самое главное в этой поездке для нас и был этот город. А заехали в деревню мы, очевидно, уже по дороге к Смоленску, как о том и говорится. А Толочин лежит как раз на этой дороге между Борисовом и Оршей. Вполне возможно, что все так оно и было в жизни, что довольно далеко отъехали от Борисова и от реки Бобр... Как называлась деревенька, нигде не записано... А дороги Смоленщины появились в этом стихотворении потому, что много мы колесили по этим дорогам, так же, как и по дорогам Могилёвщины и вообще по дорогам Белоруссии. Стихотворение писалось позже, уже где-то в ноябре сорок первого года на Крайнем Севере во время пере-

Даўно ўжо не было ў жывых ні сведак тых далёкіх падзей, ні аўтара твора. І ўсё ж пошукі далі свой плён. Без усялякага сумнення "изба под Борисовом" была ў вёсцы Трасцянка на Талачыншчыне. 6 ліпеня 1941 года ад фашысцкай кулі загінуў 19-гадовы юнак з Трасцянкі Андрэй Іваноў, а крык яго маці Ёўдакіі чуў з суседняга двара і Сіманаў. хоца морем из Кандалашки в Архангельск. Это было уже после Смоленского сражения, после окружения, падения Могилева, и в памяти то время у меня связывалось с дорогами Смоленщины и Могилевщины. Так именно это и упоминалось в стихах в соответствии с чувствами, которые тогда мною владели".

Такім чынам, у сваім лісце Сіманаў не адмаўляў, што хата, у якую яны зайшлі, магпа быць у адной з вёсак пад Талачыном. Здавалася б, звычайны ліст, але некалькі ярскава яно характарызуе Сіманава, сведчыць аб яго высокай унутранай культуры, абавязковаці, увазе да аўтараў, незалежна ад таго, хто яны. Калі размова ішла аб вайне, не было для ваеннага пісьменніка Сіманава спраў малазначных, другарадных — усё важна. І самае гапоўнае — толькі праўда пра гісторыю вайны, якой бы горкай яна ні была. Але ж я пачуў яшчэ адзін апавед. Аднойчы гартаў старую падшыўку "Литературной газеты", і маю ўвагу прыцягнуў запіс сяброўскай гутаркі ў радыцкіх паэта Аляксея Суркова з праспаўленым героем Вялікай Айчыннай генералам Паўлам Батавым. У гэтай размове былы камандзір роты Батаў (у ёй служыў Суркоў), звяртаючыся да паэта, заўважыў: "С Симоновым, видно, ты подружился... У меня на памяти — "Ты помнишь, Алеша, дороги Смоленщины..."".

Заканчэнне артыкула чытайце на старонцы 14.

Анатоль ШНЭДАР, кразянаўца з Талачына

І ўсё ж Трасцянка пад Талачыном...

Дзе самарэч месцілася "изба под Борисовом" з верша Канстанціна Сіманавы "Ты помніш, Алеша...?"

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 13.)

І Суркоў распавёў у адказ: "Попали мы в город Толочин. Здесь, под Толочином, в деревне, всё и происходило, о чём написано в этом стихотворении. Не под Борисовом, а под Толочином. Старуха и дед действительно были, а "бесконечных злых дождей", признаться, не было. Стояло знойное лето, дико, невыносимо знойное. И всё же в поэзии это вполне правомерно, ибо не противоречит справедливости истинной, а не календарной..."

Значыць, усё, аб чым гаворыцца ў вершы, адбылася ў адной з вёсак пад Талачыном. Але пьтанне заставалася адкрытым: у якой канкрэтнай?

Вяртаюся да напісання згаданага верша. Вельмі цяжка было дакладна вызначыць назву населенага пункта. Даўно ўжо не было ў жывых ні сведак тых далёкіх падзей, ні аўтара твора. І ўсё ж настойліва шукалі даўні сплён. Нядаўна ўдалося ўстанавіць тое, што адсутнічала ў запісных кніжках і памяці франтавых карэспандэнтаў. Без усялякага сумнення "изба под Борисовом" была ў вёсцы Трасцянка Слаўнаўскага сельскага савета Талачыншчыны. Адзіная вёска, якая крывіць і жыццём свайго аднавяскоўца ўпісана ў гісторыю знакамітага верша Сіманавы.

6 ліпеня 1941 года ад фашысцкай кулі загінуў 19-гадовы юнак з Трасцянки Андрэй Іванову, а крывя яго маці Еўдакі чулі з суседняга двара і Сіманаву з яго баявымі таварышамі. У спісе ахвяр вайны-жыхароў гэтай вёскі на старонцы 365 кнігі "Памяць. Талачынскі раён" значыцца: "Іванову Андрэй Мі-

калаевіч, нарадзіўся ў 1922, загінуў 6.7.1941". Дапамог у гэтым нялёгкім пошуку мой сябра Анатоль Плескачоў з вёскі Трасцянка, які і падвердзіў, што сапраўды быў такі хлопчак, а маці яго звалі Дунька. І хата яе была крайняй — ля самай магістралі...

На Буйніцкім полі ўзвышаецца памятная камень у гонар Сіманавы. Тут, у некалькіх кіламетрах ад Магілёва, у ліпені 1941 года толькі салдаты 386-га палка палкоўніка Сямёна Куцапава за 14 гадзін боя спалілі 39 фашысцкіх танкаў і бронемашын. Каб сярэд абаронцаў Магілёва не апынуліся Сіманаву, мы маглі б многага і не даведацца пра гераізм чырвонаармейцаў у час баёў на Буйніцкім полі. Да канца жыцця аўтар "Жывых і мёртвых" быў упэўнены: беларускі Магілёў не атрымаў годнай ацэнкі здзейсненаму падвигу і да апошніх дзён хадайнічаў аб прысваенні гэтаму абласному цэнтру звання "Горад-герой". А пасля яго, Сіманавы, сыходу ў адзін з пахмурных дзён раннюю цішыню над Буйніцкім полем парушыў гул матора невялікага самалёта. Ратнае поле пад Магілёвам прыняло яго прах, развезены з борта самалёта. Такое пажаданне Канстанцін Міхайлавіч выказаў прай жыцці. Сёння ў складзе мемарыяла абаронцам горада, пабудаванага ў гонар 50-годдзя Вялікай Перамогі, ёсць і аяла Канстанціна Сіманавы.

У бясконай жа далечы часу гучаць бессмяротныя словы Паэта:

"...Ты знаеш, Алеша, ночамі мне кажацца, што следом за мной іх ідуць голасы".

Доўгая дарога

Але гэта было пасля. А са станцыі Усць-Лабінскай яе, маленькую, вывез незнаёмы ёй Яўген Вадалазскі з дазвалам Пышмінскага ваенкамата... Спачатку яны пешкі прыйшлі ў Азоў, дзе жыў бацька Жэні і яго мачаха, цётка Марыя. Чыгунка была разбіта, і Жэня вырашыў пакаць што застаца дома. Цётка Марыя паставілася да чужой дзяўчынкі як да свайго роднага дзіцяці, атулішы яе клопатам і ласкай. Яна песьціла, балавала, смачна карміла маленькую гасцю. Бацька Яўгена лавіў у Доне ракаў і рыб, а Нэля з затоеным захлапленнем разгледжала ягоны трафей. Яна пасябралася з суседскімі дзецьмі — братам і сястрой, якія былі амаль што яе ровеснікамі. Разам ім было весела і цікава.

Усё скончылася тады, калі Азоў занялі немцы. У вялікім доме Жэніных бацькоў яны раскватраваліся грунтоўна і надоўга. Цётка Марыя стала забараняць Нэлі гуляць на вуліцы, пахлоаючыся патрулей. І Нэля без мэты сноўдалася з кута ў кут. Аднойчы яна зайшла ў пакой, дзе сядзеў дзядзька. Падышоўшы да яго ззаду, яна ўбачыла, што ён трымае ў руцэ фотаздымак з жанчынай і хлопчыкам ды плача над ім. Заўважыўшы дзяўчынку, немец павярнуўся да яе і жэстамі патлумачыў, што на фота яго жонка і сын. І спытаў на ломаным рускім, дзе яе "па-па". Пачуўшы знаёмае слова "папа", Нэля з гонарам адказала: "Мой папа на вайне б'ёт фашыстоў!"

Добра, што той немец не разумееў па-руску. Хаця Нэлі Захараўна і дагтуль лічыць, што ён, напэўна, папросту быў неблагім чалавекам, нават пачаставаў яе галетай... Ёй пашанцавала. Пранесла. Але пасля гэтага выпадку цётка Марыя ад граху падаль стала закучываць яе ў дывановую дарожку, каб яна не магла рухацца. Толькі галява тэрчала зверху. Жывы куль ставілі ў куце каля забітых дзвярэй у другой частцы дома. І ў гэтым дыване, співаю, як салдаці, яна прастойвала гадзінамі.

На сямейнай нарадзе вырашылі: кажаць больш нельга. Нэлю трэба было вывозіць, таму што яе знаходжанне паражала небажцельні ўсёй сям'і. Суседскія дзеці больш не жадалі гуляць з Нэляй і абзывалі "жыдоўкай". А гэта значыла, што незычліўцы ў любы момант маглі данесці, дыя патрульныя не глухія... За ўкрывалыніцтва лярэйскай дзяўчынкі ўсю сям'ю маглі расстраляць.

Позняй студзенскай ноччу 1943 года напярэддні Каляд Нэля з Жэнем выправіліся ў доўгі шлях на Урал. Пешшу ішлі некалькі месяцаў і дайшлі ў Пышму ўжо тады, калі там пачаў раставаць снег. Шасцігадовая дзяўчынка ішла побач з дарослым, але незнаёмым, па сутнасці, чалавекам праз вайну, праз краіну, праз год і мороз, цярапела нягоды, хварэла, адчайвалася, плакала, але ўставала і мужа ішла далей — сотні кіламетраў насустрач самаму дарогаму чалавеку ў свеце. Што ёй давалося перажыць, ведае толькі яна. Не загінула судам. Жэня прывёў яе да Аксаны худую, брудную,

(Працяг. Пачатак у № 25.)

Залужаная артыстка Беларусі Нэлі Багуспаўская сустрэла свой 80-гадовы юбілей. Яна ад прыроды была адорана мастацкімі здольнасцямі, любіла рускую літаратуру, з асалодай дэкламавала вершы, наведвала акрабятчыны і танцавальныя гурткі. Але больш за ўсё Нэлі любіла спяваць. Галасок у яе быў звонкі і чысты. Аднак аб тым, каб вучыцца музыцы, яна і не думала. Па парадзе роднай цёткі паехала разам з ёй у Душанбэ, дзе тая ўзначальвала лабараторыю механічнага заводу.

Успаміны з самага сэрца

На экспазіцыі камбінаце ў Сталінабада, 1954 год.

Кветкі для Нэлі

Першы склад "Арфія-67" (вясня наарада): Ізмаіл Капланаў, Іван Васільев, Леанід Палянік, Эміль Тульсковіч, Сяргей Краўцоў, Іван Кабыла.

Вольга БРЫЛОН,
музыказнаўца

завашыўленую, з адкрытай формай туберкулёза...

Сям'я Багуспаўскіх згубіла на вайне сем'яных найбліжэйшых сваякоў. Загінулі бацькі Захара, тата Аксаны, а таксама мужы дзювох яе сяцёр. У жывых застаўся толькі Захар Рыгоравіч Багуспаўскі.

Паўночныя вандроўкі

І вось мінуў час... Цётка ўладкавала Нэлю на тэкстыльны камбінат Сталінабада (так тады называўся Душанбэ). Магчыма, яна так і прастаяла б усё жыццё ля матальнага станка, бо праца ёй вельмі падабалася, але аднойчы, здэючы працу на ўлік, выпадкова ўбачыла аб'яву: у клубе камбіната адбудзецца агляд мастацкай самадзейнасці. Падумала: "А чаму б не? Паспрабую наведваць!"

Менавіта на самадзейнай яна ўпершыню адчула, што мае сапраўдны голас. І гэта адзначалі ўсе, хто слухаў яе спевы. Неўзабаве Нэлі выйграла конкурс мастацкай самадзейнасці працаўнікоў лёгкай прамысловасці Таджыкістана і атрымала рэкамендацыю на паступленне ў Душанбінскае музычнае вучылішча. Уласна кажучы, з гэтага і пачаўся яе доўгі і, без перабольшання, зорны шлях на прафесійнай сцэне.

Праўда, у музычным вучылішчы яна рыхтавалася стаць

Багуспаўскай і тут жа прапанаваў ёй пераехаць у Мінск.

Мінск! Сэрца Нэлі забілася часта-часта... Неверагодна! У Мінску ж цяпер жыве і выкладае ў кансерваторыі яе любімы педагог па вакалу Маргарыта Гатардаўна Людвіг! Значыць, цяпер яна зможа працягнуць вучобу, удасканаліць свае вакальныя навыкі пад яе кіраўніцтвам! Нэлі не раздумвала ні хвіліны...

"Гэту песню спяваць не будзеце!"

На пачатку 1962-га Багуспаўская прыехала ў сталіцу Беларусі. Тут, у філармоніі, яе адразу ж залічылі ў брыгаду вядомай у той час Эстраднай спявацкай ірыны Палянскай. Узялі, так бы мовіць, "другім нумарам" — разбаўляць сольныя выступленні эстраднай прывымы. Сказалі, што акампанье Палянскай інструментальны ансамбль, кіруе ім Ізмаіл Капланаў і што ёй трэба прыйсці на рэпетыцыю, каб узгадніць рэпертуар. Яна і прыйшла.

Філармонія месцілася тады ў так званым Архірэі-скім дамку, што і цяпер стаіць на сваім месцы — пры адным з выхадаў са станцыі метро "Кастрычніцкая" ля Дома афіцраў. Яна ўзялася на другую паверх, зайшла ў невялікаму канцэртную залу і... абамлела. На сцэне разгараўся сапраўдны скандал. Адзін з музыкантаў, ударнік, няўдала сыграў збіўку, і той, хто, як яна зразумела, быў кіраўніком ансамбля, пачаў гучна на яго раўці.

"Вось гэта нумар! — падумала Нэлі. — Няхай толькі паспрабуе гэтак жа адкрыць рот на мяне! Працоўная кніжка пакуль яшчэ ў сумшы. Разварочваюся і з'яжджаю!"

Тым часам вусаты крычун — а гэта, вядома ж, быў Ізмаіл Капланаў — заўважыў, нарэшце, у глядзельнай зале незнаёмаму...

Адразу ж спытаў: — Хто вы? Што тут робіце? — Я — Нэлі Багуспаўская, залічана ў брыгаду ірыны Палянскай. Прыйшла на рэпетыцыю. — І што збіраецеся спяваць? — Праспяваю, што прапануюе. — Ну назавіце хаця б адну песню з вашага рэпертуару, — не сунімаўся Капланаў. — Ну, напрыклад, "Набудзьце фіялікі". — Гэту песню вы спяваць не будзеце...

Чаму Ізмаіл Капланаў адказаў так, чытайце ў заканчэнні нарыса ў наступных нумарах "К".

ф о т а ф а к т

Парыжскае Купалле

27 — 28 чэрвеня Пасольства Беларусі ў Францыі сумесна з Культурным цэнтрам Беларусі ў Францыі было арганізавана святкаванне беларускага Купалля ў Парыжы. Падчас свята гучалі беларускія песні і музыка ў выкананні залужанага калектыву Рэспублікі Беларусь "Церніца" з Мінска, а таксама калектыву на чале з музыкантам і выканаўцам Алесандрам Меркулем, які складаецца з прадстаўнікоў беларускай дыяспары ў Францыі. А на фоне Эйфелевай вежы ў парыжскаму Сэну ўдзельнікі вечарыны пусцілі купальскія вянкі.

У аўтабіяграфіі (ад 10 студзеня 1994 года) пра сваю маладосць Дробаў піша: “З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны прымуў удзел у партызанскім руху. Спачатку як сувязны, а з 1943 года — як баец атрада №752 1-ай Бабруйскай партызанскай брыгады. Пасля злучэння ў 1944 годзе з войскамі Чырвонай арміі, якія вызвалілі Беларусь, Леанід Дробаў трапіў у дзеючую армію.

Барыс КРЭПАК

Некаторы час працаваў як вольнанаёмны ў ваеннай часцы №25725, а потым як салдат тэрміновай службы ў войсках Паўночнай групы войск. У 1950 годзе, пасля дэмабілізацыі з войска, некаторы час працаваў мастаком-афарміцелем у гарнізонным Доме афіцэраў ваеннай часткі ў Сцяпанцы Мінскай вобласці. Працаваў і адначасова да 1958-га вучыўся ў Беларускам дзяржаўным універсітэце на Факультэце журналістыкі. Потым паступіў на Мастацкі факультэт Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута, які скончыў у 1965 годзе, атрымаўшы спецыяльнасць мастака-жывапісца. Адначасова вучыўся ў аспірантуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. У 1962 годзе пасляхова абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму “Жывапіс Беларусі XIX — пачатку XX стст.”, а праз 21 год — доктарскую “Станаўленне і развіццё рэалізму ў беларускім жывапісе XIX — пачатку XX стст.”.

І напрыканцы аўтабіяграфіі: “За час творчай працы напісаў каля дзесяці тэматых карцін і вялікую колькасць партрэтаў і пейзажаў. Пастаянна ўдзельнічаю ў рэспубліканскіх і замежных выстаўках. Маю баявыя і юбілейныя ўзнагароды: ордэн Айчыннай вайны II ступені, 13 медалёў, ганаровую граматы Вярхоўнага Савета БССР, а таксама залаты медаль Акадэміі мастацтваў СССР”.

Такім чынам наш расповед стане спробай высветліць “белыя плямы” менавіта ў ваеннай біяграфіі Дробава, якая для многіх так і засталася практычна невядомай да сённяшняга дня. І ў гэтым сэнсе мне вельмі дараго рукапіс Леаніда Міканоравіча...

Для 15-гадовага Лёні, жыхара вёскі Пятровічы Бабруйскага раёна Магілёўскай вобласці, які перад самай вайной вучыўся на першым курсе Мінскага педагагічнага тэхнікума імя Надзеі Крупскай, дзень 22 чэрвеня 1941 года аказаўся нечаканым, як і для большасці савецкіх людзей. Да гэтага было ўсё цудоўна: хлопчык рос у добрай сям’і настаўнікаў (бацька за добраахвотнае працу ў выхаванні моладзі быў нават ўзнагароджаны ордэнам Леніна — на той час гэта была не пуськавая ўзнагарода).

Канешне, пра тое, што фашысцкая Германія можа ў любы час наарушыць усе дамовы і пайсці вайной на Савецкі Саюз, думалі многія. Але не хачеліся верыць, што гэта адбудзецца хутка. І вось — здарылася. На сёмы дзень вайны Мінск быў захоплены, як і Бабруйск. Але студэнт Леанід Дробаў паспеў вярнуцца на радзіму.

А падзеі разгортваліся вельмі драматычна. Многія злучэнні Чырвонай Арміі трапілі ў акружэнне... Тых, хто пазбегнуў палона, праз лясы і балоты прабіраліся на ўсход. Лёна памятаў, як “акружэнцы” пераапрачаліся ў сялянскую вопратку і знаходзілі прытулак у беларускіх вёсках: хто як далёкі рэдзіч, а больш спрытныя ішлі ў прымы. З часова створаныя фашысцкія лагераў для савецкіх ваеннапалонных вясковым жанчынам удавалася за

Сустрэча Леаніда Дробава (стаць першы злева) з арміякамі ў 1985-м.

“Мы былі моцныя духам...”

Партызанская адысея Леаніда Дробава

Леанід Дробаў. “Жыццё прапавяцтва”.

каштоўныя рэчы (самагонку, “млека і яйка” ды іншы харч) “вызваляць” некаторых вайскоўцаў. Маўляў, гэта мой сваяк, брат, муж... І вызвалены салдаты станавіліся майстрамі, скажам, краўцамі, каб застацца жывымі і не трапіць пад фашысцкую кулю.

А яшчэ Лёна запомніў, як на людны пляцоўкі ў вёсках прыбывалі нямецкія агітмашыны. І каб сабраць народ, яны ўключалі на ўсю моц савецкую музыку. З дынамікаў чуліся “Катюша”, “Широка страна моя родная” ды іншыя песні. Некаторыя жыхары сыходзілі да гэтых машын, і тут, лічы, гвалтам атрымлівалі варажую прапагандысцкую літаратуру: чытайце і ведайце, як хараша, сыта жывецца ў Германіі ў адрозненне ад “жабрацкага” існавання ў савецкіх гарадах і вёсках.

Аднак большасць людзей не пачула сваіх хат. Праз платы і вокны яны назіралі, як пылілі па дарозе матарызаваныя калоны ворага. Асноўныя нямецкія часткі рухаліся па бальшаках, а ў вёскі, аддаленыя

ло. Даводзілася шукаць іншыя крыніцы для жыццявання. Я адрамантаваў швейную машынку “Падолка”, якая доўгі час бяздзейнічала, і навучыўся шыць так званыя “буркі”, вострачаныя з тканіны і ваты, на ўзор валёнкі. А праз некаторы час амаль усе жыхары вёскі наслі “лёнькавы буркі”, і такім чынам заробленай бульбай і салам я карміў сям’ю... Та-та таксама не сядзеў скляўшы рукі. Ад свайго бацькі Іванчыка Дробава ён навучыўся віць вярхоўкі, якія ў гаспадарчы вяскоўцаў былі таксама вельмі неабходнымі: гэта таксама давала некаторы заробак”.

Канешне, Лёня яшчэ не ведаў, што паступова наладжвалася антыфашысцкае супраціўленне ў варажым тыле. Каб даць адпор ворагу, ужо ў жніўні ствараліся першыя партызанскія атрады. На пачатку яны ў асноўным складаліся з асобных салдат і афіцэраў Чырвонай Арміі. Потым да іх далучаліся і патрыёты з ліку мясцовага насельніцтва, у тым ліку і партыйныя работнікі, якія былі спецыяльна пакінуты для прафесійнай арганізацыі супраціўлення ворагу.

Напрыканцы жніўня 1941 года, у мясяцовую ноч, у акно мясцовай школы, дзе жыла сям’я настаўніка Дробавых, асцярожна пагрукіла. Маці Ганна Маркаўна падбегла да акна. Прыглушаны голас запытаў: “Ці жыве тут сям’я Міканора Іванавіча Дробава?” “Так, — адказала пералалоханая жанчына. — Але гаспадары зараз няма...” — “А ці дома Лёнька?” Атрымаўшы станоучы адказ, мужчына спытаў: “Ці можна яго папрасіць на хвіліну выйсці да нас? Ён мяне добра ведае...”

А ў гэты перыяд на Гомельшчыне і Магілёўшчыне адбываліся важныя падзеі стратэгічнага значэння. Яны разгортваліся наступным чынам. У канцы лістапада 1941 года 752-і партызанскі атрад, сфарміраваны 23-гадовым афіцэрам Віктарам Лівенцавым, прыняў першы бой з карнікамі на хутары Цяцерына, пасля чаго ліквідаваў фашысцкія гарнізоны ў вёсцы Курын і пасёлку Азарычы. А ў сакавіку 1942-га атрад перабазіраваўся ў Клічаўскі раён Магілёўскай вобласці. Дзіўна тое, што ад красавіка да жніўня гэтага года вялікая тэрыторыя Клічаўскага, Бярэзінскага, Кіраўскага і Бялыніцкага раёнаў была ачышчана ад ворагаў! І ў гэтым выдатная заслуга Лівенцава. Кадровы афіцэр (дарэчы, мой зямляк з расійскай Варонежчыны) Віктар Ільч паспеў прыняць удзел у савецка-фінскай вайне, у вызваленні Заходняй Беларусі, змагаўся ў самых першых баях на заходняй мяжы 22 чэрвеня 1941 года, дзе трапіў у акружэнне, але з гонарам выйшаў з пасткі з групай аднапалчан і замацаваўся ў беларускіх лясах. І такім чынам лёс зрабіў Героя Савецкага Саюза Віктара Лівенцава адным з першых партызанскіх камандзіраў Вялікай Айчыннай вайны.

У жніўні 1942-га супраць Клічаўскага савецкага раёна немцы кінулі аж чатыры дывізіі, і атраду Лівенцава з баямі давялося адсыць у Бабруйскі раён ды злучыцца з іншымі разрозненымі атрадамі, якія там дзейнічалі. Такім чынам было створана моцнае партызанскае злучэнне, яно стала сапраўднай пагрозай для нямецкіх захопнікаў.

У пачатку 1943-га атрад Лівенцава загадам Цэнтральнага штаба партызанскага руху быў пераўтвораны ў 1-ю Бабруйскую партызанскую брыгаду, якая складалася з трох атрадаў: 752-га (галоўны атрад, непастрэжны камандзір — Віктар Лівенцаў), 753-га (камсамольскі атрад, камандзір — Уладзімір Комін) і 751-га (камандзір — Уладзімір Урбановіч). Вось у гэтую брыгаду і ўліліся ацалелыя члены партызанскай групы Паўла Штыцко.

Паступова складалася ядро партызанскага атрада, якое ў верасні налічвала 13 чалавек. Так пачалася новая старонка баявога жыцця 15-гадовага беларускага хлопца,

Працяг артыкула пра ваенны лёс Леаніда Дробава чытайце ў адным з наступных нумароў “К”.

К

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.
Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адрывалася выстаўка "Вялікая Айчынная вайна ў мастацтва", прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Экспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў "Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя".

Выстаўкі:

■ Выстаўка "Сустрэча з Брытаніяй: мастацтва XVIII — XIX стагоддзю" — да 13 ліпеня.
■ Выстаўка "Беларускі іканастас" (тэоры ікананіцы і драўлянай пластыкі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Музея старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) — да 27 верасня.

■ Выстаўка "Пастэль і акварэль рускіх мастакоў XIX стагоддзя са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь" — да 27 ліпеня.
■ Выстаўка "Муж, мужчына, воін." (ікананік кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Ветэкусага музея стараабраднікаў і беларускіх традыцый ім. Ф.Р. Шкларава) — да 27 ліпеня.
■ Выстаўка "Іван Сталароў. Настаўнік і вучні" — да 2 жніўня.

■ Выстаўка "Мемарыялізацыя Вялікай Айчынай вайны ў беларускім грамадстве: памяць учора і сёння".

Арт-кафэ:

■ Персанальная выстаўка Васіля Пешкуна "Летнія канікулы" — да 13 ліпеня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-й ПАЛОВЫ XIX ст." г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянная экспазіцыя:
■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".
■ "Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст."
Выстаўкі:
■ "Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медальі" — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў в. РАЎБІЧЫ Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:
■ "Старажытная Беларусь".
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Банк БелВэБ: новае жыццё нацыянальнага скарбаў".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Тры апоеды пра вайну" да 70-годдзя Вялікай Перамогі (франтавая малюнка Васіля Маркава з калекцыі Генад-

зя Кавецкага; фатаграфіі (1941 — 1945 гг.) Аляксандра Дзітлава з фонду музея; праект "Дзюжыны Перамогі") — да 6 верасня.
■ Сумесная выстаўка Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга "70-годдзю Вялікай Перамогі прысяячаеца" — да 6 верасня.
■ Выстаўка твораў Марыны Эльшэвіч "Магія ўсходняга пэндзля" — да 5 ліпеня.
■ Выстаўка "Ад крыміналу і турніораў да мадэрна. Гісторыя моды пачатку XX стагоддзя" — з 10 ліпеня.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ ІЗ'ЕЗДА РСДРП г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
Экспазіцыя:
■ "Мінск губернскай ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
■ "ІЗ'езд РСДРП у асобах".
■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
■ "Гісторыя Дома-музея ІЗ'езда РСДРП".

■ "Мінск губернскай ў канцы XIX — на пачатку XX стст."
■ "ІЗ'езд РСДРП у асобах".
■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".
■ "Гісторыя Дома-музея ІЗ'езда РСДРП".

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Мемарыялізацыя Вялікай Айчынай вайны ў беларускім грамадстве: памяць учора і сёння".

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі лістовага і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".

Выстаўкі:
■ Фотавыстаўка Ірэны Гаражанкінай "Баравікі. Прыгажосць іх фамільная рыса" — да 28 жніўня.
г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
■ Выстаўка "Свет вялікіх папугаў і пёўчых птушак" — да 28 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
Экспазіцыя:
■ "Беларускі кінематограф як нацыянальная каштоўнасць".

Выстаўкі:
■ "Беларускі кінематограф 20-х — 30-х гг. XX стагоддзя ў кінаплакаце" — да 30 жніўня.
Кінапраграмы:
■ Выніковае рэтрапраграма "Кінахіты мінулага сезона" — да 2 жніўня.
■ Рэтраспектыва "Беларуская мультпанарама. 40 гадоў на экране. Частва 17" — да 26 ліпеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянная экспазіцыя:
■ Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях.
■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."
■ "Беларуская музычная культура XX ст."
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстаўкі:
■ Выстаўка аднаго спектакля "Багада пра белую вiano" — да 1 верасня.

ГАСЦЕЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА г. Мінск, вул. Стравіненская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка твораў Марыны Эльшэвіч "Магія ўсходняга пэндзля" ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
Выстаўкі:
■ Выстаўка "Прыгожыя і знакамiтыя экалогія пачуццёвасці" (голькі для дарослых) — да 13 верасня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выставачны праект Бабурыскай гарадской дзіцяча-юнацкай узорнай студыі выяўленага мастацтва "Вясёлка" "Нашадкі Вялікай Перамогі" — да 10 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-СПАВЕДНІК "НАСВІХ" г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка "Марыя Дарота Радзівіл. Час культурынага адраджэння" — да 2 жніўня.
■ Выстаўка "Fiat Lux!" — да 10 жніўня.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстаўка "Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гензелю" — да 16 ліпеня.
■ Выстаўка "Баяныя нагалоўі (шлемы) засцерагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)" — да 30 верасня.
■ Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна Максіма Мірнага "Мірныя трафеі" — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыя:
■ "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".
■ Інтэрактыўная гульня "Таямніцы дома Песняра".
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект "Крочым у школу разам з Коласам".
Акцыі:
■ "Самы лепшы дзень" (Дзень нараджэння ў музеі).
■ Вінашаванне ад музея, фотасесія "У дзень вяселля — у музей!" (на папярэдняй дамоўленасці).
■ Музейная творчая майстарэня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).
Выстаўкі:
■ Выстаўка да 70-годдзя Вялікай

Перамогі "Дарогамі вайны".
■ Выстаўка да 100-годдзя працягнення Міжнароднага канрэса пісьменнікаў абароны культуры.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:
■ Пастаянная экспазіцыя "Шляхі" з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей "Хлопчык і лётчык", гапаграфічным тэатрам.
■ Інтэрактыўны музейны праграмы "У пошуках папараць-кветкі", "Вячоркі" для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.
Выстаўкі:
■ Выстаўка "Аспазія / Райніс: мяцежніца / гуманіст. Гісторыя двух латышскіх паэтаў" з прымеркаванай да 150-годдзя класікаў — да 11 ліпеня.
■ Выстаўка "Сядзібы і лётчыкі" (або 11-й гадыне) у Купалаўскім мемарыяльным запаведніку "Вязынка" — святая паззі, песні і народных рамаўстаў "З адною думкаю аб шчасці Беларусі..."
■ 7 ліпеня (аб 11-й гадыне) у сталічным Парку імя Янкі Купалы пачытаць мiтынг "Палымнае слова паэта" з нагоды 133-й гадавіны нараджэння Янкі Купалы.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстаўка скульптур Уладзіміра Жбанова "Ад мяне".
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ "Мінск губернскай. Шляхецкі побыт".
■ "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:
■ Выстаўка "Labdien, Baltkrivija! Прывітанне, Беларусі!" (выстаўка арганізавана сумесна з Лейпцыгскім музеем (Латвія), Мінскім гісторыка-культурным грамадскім аб'яднаннем "Тражына" і пры падтрымцы Пасольства Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь).
■ Выстаўка твораў мастацкай разьбы па шкарпупіне яйка "Паслядз Фабержэ" майстра Аляксандра Рыжкоўскага — да 26 ліпеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
Выстаўкі:
■ Выстаўка "Gloria Patria" —

дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачуоскага — да 20 верасня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ" г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:
■ "Сані + вазок; каліска + брычка; карта + вупраж".
■ Виртуальная гульня "Карэты майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА" г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА г. Мінск, пр-т Ракасоўскага, 49. Тэл.: 291 16 76.
■ 7 ліпеня (аб 11-й гадыне) у сталічным Парку імя Янкі Купалы пачытаць мiтынг "Палымнае слова паэта" з нагоды 133-й гадавіны нараджэння Янкі Купалы.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

Выстаўкі:
■ "Доблесць і слава. Даспехі і ўзброенне XVI — XVII стст." са збору майстра па даспехах Сяргея Нурматава — да 26 чэрвеня.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВА АНСАМБЛЬ г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыя:
■ "Культывы прадметы" ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).
■ "Чырвоная гасцёўня".
■ "Зала ўрачыстых прыёмаў".
■ Экспазіцыя адрэктаў захавання археалагічнай калекцыі музея — выстаўка аднаго экспаната "Рукою гомельскага майстра адліта..." (цокаль паўднёвай галерэй) — да 5 ліпеня.
■ "Старажытная гісторыя Гомельшчыны" (археалагічная экспазіцыя).
■ "Свет прыроды" (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).
Выстаўкі:
■ Выстаўка "У старой гомельскай гасцёўні не змаўчае піяніна" — да 19 ліпеня.
■ Выстаўка "Ідуць часы, і дні, і годы..." — да 19 ліпеня.
■ Выстаўка "А музыка гуць..." — да 19 ліпеня.
■ Выстаўка "Срэбра са збору Нясвіцкага музея-запаведніка" (рэчы сталовай аздобы кан. XIX — пач. XX стст.)

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.

■ 6 — "Дуброўскі" К.Брэйтшвейг.
■ 7 — "Адночы ў Чыкага" Дж.Стайна, Г.Міпера, Дж.Кандра і інш.
■ 8 — "Соф'я Гальшанская" У.Кандрусевіча.
■ 9 — "Тысяча і адна ноч" (аперэта ў 2-х дзеях) Фікрэта Амірава.
■ 10 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.

— да 23 жніўня.
■ Выстаўка работ ізраільскага фатографа Аліка Замосціна "Пункт гледжання" — да 5 ліпеня.
■ Выстаўка "Лукамор" — чароўны свет казак Аляксандра Пушкіна ў вобразе персанажу, які рухаюцца — да 6 верасня.
■ Выстаўка "Дзяціства, аблачанае вайной" — да 14 ліпеня.

Вежа палаца Экспазіцыя:
■ "Уладальнікі Гомельскага маіцка Румянцавы і Паскевічы".

Выстаўкі:
■ "Кнігі, якія ведаюць усё" (энцыклапедычныя выданні XIX — XX стст. з адрэзана рэдкай гомельскай абласной бібліятэкі імя У.І. Леніна) — да 30 жніўня.

■ "Мастацка-адукацыйны праект, прысвечаны творчасці гомельскіх мастакоў "Край родны, назавуць любімы" з фонду гомельскага палацава-паркавага ансамбля — да 31 снежня.

Паўночнае крыло палаца Экспазіцыя:

■ "Свет зялёў Гомельшчыны".
Выстаўкі:
■ Куток жывых экзатычных рэптылій.
■ Замовы сад
■ Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пневматычны цір.
■ "Музей крыміналісты".
■ Выстаўка "У сэрцы ты ў жоўнага, Перамога!" — да 12 ліпеня.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

■ Экспазіцыя "Прырода Лідчыны".
Выстаўкі:
■ "Вядзьмачы пачатак мы ад Гедыміна..."
■ "Крылы над Лідай" — выстаўка да 100-годдзя Лідскага аэрадрома.
■ Выстаўка "Старонкі непа-100роннай вайны на Лідчыне".
■ Выстаўка "Гукі цывілізацыі, якая заснула".
■ Выстаўка "Вайны свяшчэнны старонкі".
■ Выстаўка "З мастацкім словам па жыцці".
■ Мемарыяльны пакой Ваяціна Таўлая.
■ Выстаўка з прыватнага збору А.Фішбайна "Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."
■ Музейна-вобразная зала "Хрушчоўка 60-х".
■ Выстаўка "Музей шакаладу "Nikolya".

ТЭАТРЫ

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ" г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.

■ 6 — "Адвечная песня" Янкі Купалы.
■ 7 — "Кантракт" Франсіса Вэбера.
■ 8 — "Нямое каханне" — аўтарскі праект Ігара Сігова.
■ 9 — "Адамавы жарты" Вэбера.
■ 8 — "Нямое каханне" — аўтарскі праект Ігара Сігова.
■ 9 — "Адамавы жарты" Вэбера.
■ 10 — "Шчаўкунок" (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА" г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 10 — "Развітанне з Мацэрай" паводле В.Распуціна (Тэатр лялек "Агніва" (Расія). Пачатак а 19-й.
■ 11 — "Тыграня Петрык" А.Янушэўскай, Я.Вільчускай (Палтаўскі акадэмічны абласны тэатр лялек (Украіна). Пачатак а 12-й.
■ 11 — "Партрэт з лятачым гадзіннікам. Марк Шагал" А.Дзмітрыевай (Палтаўскі акадэмічны абласны тэатр лялек (Украіна). Пачатак а 19-й.
■ 12 — "Брэмскае музыкі" В.Ліванава і Ю.Энціна. Пачатак аб 12-й і а 15-й.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас cultura@tut.by!